

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

David Špelina

**MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ A OTÁZKY
PRÁVA OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Bc. Jan Brodec, LL.M., Ph.D.

Katedra:

Obchodního práva

Datum uzavření rukopisu:

9. červen 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 122927 znaků včetně mezer.

David Špelina

Tímto bych chtěl poděkovat především JUDr. Bc. Janu Brodcovi, LL.M., Ph.D. za cenné rady, podporu a trpělivost při psaní této diplomové práce. Současně chci neméně poděkovat i mé rodině za veškerou podporu při studiu.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. OBECNÉ VYMEZENÍ.....	8
1.1. MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ.....	8
1.2. EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ.....	12
2. OBCHODNÍ SPOLEČNOST.....	17
2.1. OBCHODNÍ SPOLEČNOST V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU.....	17
2.2. OBCHODNÍ SPOLEČNOST V PRÁVU EVROPSKÉ UNIE.....	20
2.3. SOCIETAS EUROPAEA.....	22
3. OSOBNÍ STATUT OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.....	28
3.1. STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.....	29
3.2. UZNÁNÍ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.....	30
3.3. METODY URČOVÁNÍ OSOBNÍHO STATUTU OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ.....	31
3.3.1. INKORPORAČNÍ TEORIE.....	31
3.3.2. PRINCIP TEORIE SÍDLA.....	33
3.3.3. PRINCIP TEORIE KONTROLY.....	34
4. PŘESHraniční přemístění sídla obchodní společnosti v českém právu... 36	
4.1. ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM (VÝCHODISKO).....	36
4.2. PŘESHraniční přemístění sídla obchodní společnosti dle zákona o přeměnách obchodních společností a družstev.....	38
4.3. PŘESHraniční přemístění sídla společnosti dle občanského zákoníku 44	
5. PŘESHraniční přemístění sídla obchodní společnosti dle práva evropské unie.....	49
5.1. PRIMÁRNÍ PRÁVO.....	49
5.2. SEKUNDÁRNÍ PRÁVO.....	51
5.3. JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE VE VZTAHU K MIGRACI společností.....	55
5.3.1. CENTROS.....	55

5.3.2. ÜBERSEERING.....	57
5.3.3. CARTESIO	59
5.3.4. VALE	60
5.3.5. POLBUD	62
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	68
ABSTRAKT	75
ABSTRACT	77
KLÍČOVÁ SLOVA / KEY WORDS.....	79

Úvod

Tato diplomová práce, jak samotný název napovídá, se zabývá otázkami práva obchodních společností v mezinárodním právu soukromém, což zahrnuje i evropské mezinárodní právo soukromé, přičemž právě s právní úpravou Evropské unie se dnes a denně setkáváme i v životě mimo paragrafy, což z Evropské unie dělá důležitou součást našich životů.

Mezinárodní právo soukromé a obchodní společnosti jsou v této dynamicky se vyvíjející době čím dál více skloňovaným tématem. Za tento trend můžeme poděkovat nejen globalizaci jako takové, ale především technologickému vývoji, díky kterému jsou lidé i společnosti snáze mezi sebou propojeny. Nejen proto dochází k masivním investicím zahraničních společností, a to ať už v České republice, v kterémkoliv jiném členském státě Evropské unie nebo kdekoliv jinde na světě. Mimo jiné i z těchto důvodů se jednotlivé státy snaží mezi sebou soupeřit o společnosti (investory), a proto je jejich cílem pro ně vytvořit ty nejlepší podmínky k podnikání za účelem přemístění takových společností do takových států, a to z důvodů vytváření nových pracovních míst, investic do vývoje nebo například přínosu know-how. Tyto společnosti zase mohou v takových státech přijít k levnější pracovní síle, menšímu zdanění, či dokonce k lepší vymahatelnosti práva.

Ač je z mého pohledu mezinárodní právo soukromé, včetně toho evropského, nekonečné, pokusil jsem se na úvod této práce alespoň vylíčit, na jakých právních základech obě zmíněná právní odvětví stojí a co jejich mezinárodní povaha znamená pro Českou republiku.

V této práci si kladu za cíl vymezit obchodní společnost, a dále v souvislosti s ní obsáhnout úpravu přeshraničního přemístění sídla obchodních společností, a to za použití popisně analytické metody.

Jak jsem uvedl výše, mezinárodní právo soukromé, včetně toho evropského, jsou nekonečná témata. Avšak to stejné se dá říci i o nespočtu právních prepisů, monografií, judikatury i článků, jež se tohoto tématu dotýkají.

Dále se pokusím o definici pojmu obchodní společnosti, a to jak z pohledu české právní úpravy, tak z pohledu úpravy evropské, tedy spíše unijní, přičemž v obou dvou případech se jedná o nelehkou definici. Navíc úprava české a evropské společnosti se prolíná v nadnárodních formách obchodních společností, neboť tyto jsou z části upravovány právem evropským a z části právem vnitrostátním, což jednak reflektuje neochotu jednotlivých členských států se podrobit pouze pravidlům Evropské unie a na druhé straně těžkopádnost a pomalost Evropské unie v rámci harmonizace.

V souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla obchodní společnosti bude nutné uvést i teorie, na nichž stojí osobní statut obchodních společností, a dále uvést i jejich uznání a státní příslušnost.

Stěžejním pro tuto práci, konkrétně v souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla, je český právní řád. Neboť není tomu tak dlouho, co bylo právě i přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti vtěleno do českého právního řádu. A protože český právní řád operuje s tímto institutem především na úrovni práva Evropské unie, bude zde zohledněna i právě tato úprava. Závěrem si uvedeme i judikaturu Soudního dvora Evropské unie.

1. Obecné vymezení

1.1. Mezinárodní právo soukromé

Právní slovník¹ obecně definuje mezinárodní právo soukromé jako právní odvětví, jež je souborem právních norem upravujících soukromoprávní poměry s cizím, chcete-li z dikce zákona² mezinárodním, prvkem. A to především v oblasti práva občanského a obchodního, případně pracovního³. O cizím prvku v soukromoprávním poměru hovoříme tehdy, je-li účastníkem takového poměru občan jiného státu nebo zahraniční právnická osoba. Dále tehdy, jsou-li věci, ať už movité či nemovité, registrované v zahraničí nebo v neposlední řadě tehdy, došlo-li ke skutečnosti spojené se vznikem, změnou nebo zánikem takového soukromoprávního poměru v zahraničí⁴.

V souvislosti s novými trendy ve světě a příchodem nových technologií, díky kterým je umožněn jednodušší pohyb nejen osob, zboží, služeb nebo kapitálu, dochází stále častěji k mezinárodnímu styku, čímž dochází k rozvoji mezinárodního obchodu, a tím i k rozvoji mezinárodního práva jako takového. V současnosti je totiž nesporné, že právě obchodní společnosti se ujaly role jednotlivých států v souvislosti s udáváním trendů v rámci ekonomiky napříč celým světem⁵. V samotném mezinárodním právu soukromém to má pak za následek potřebu stále se přizpůsobovat tomuto dynamickému vývoji, čímž toto právní odvětví nabývá stále většího významu v systému práva.

Mezinárodní právo soukromé považujeme za zvláštní právní odvětví v systémech právních řádů⁶. Jak uvedeno výše, z definice o něm hovoříme jako o

¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník* [online]. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. [cit. 2018-12-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

² Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

³ POKORNÝ, Milan. *Mezinárodní právo soukromé a procesní*. In: HENDRYCH, Dušan. 2009, op. cit.

⁴ POKORNÝ, Milan. *Cizí (mezinárodní) prvek*. In: HENDRYCH, Dušan. 2009, op. cit.

⁵ RAMMELOO, Stephan. *Corporations in private international law. A European perspective*. Oxford: Oxford university press. 2001, str. 3.

⁶ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. 2015, str. 27.

souboru právních norem upravujících soukromoprávní poměry s cizím prvkem. Přičemž tyto se musí přizpůsobovat právním řádům jednotlivých států⁷, z čehož lze snadno dovodit, že „každý stát má své mezinárodní právo soukromé“⁸.

Právní poměry v odvětví mezinárodního práva soukromého mají do jisté míry povahu mezinárodního práva jako takového, avšak jeho subjekty jsou soukromé fyzické a právnické osoby jakožto účastníci poměrů s cizím prvkem. To znamená, že úpravu mezinárodního práva veřejného pro tyto poměry užívat nelze, neboť mezinárodní právo veřejné slouží k úpravě poměrů mezi subjekty mezinárodního práva jako takového, ať už se jedná o státy nebo jiné veřejnoprávní subjekty. Nicméně je třeba dodat, že i stát může vystupovat jako účastník soukromoprávního poměru, avšak účastní-li se ho jako soukromý subjekt⁹ například v rámci majetkových operací.

K úpravě soukromoprávních poměrů, v nichž je obsažen cizí prvek, mají jednotlivé státy zvláštní právní normy sloužící jen a pouze k úpravě takových poměrů. Situace, kdy by se k jejich úpravě využívalo vnitrostátních právních norem určených pro úpravu poměrů uvnitř takového státu, by byla nežádoucí, a to nejen z důvodu narušování právní jistoty, ale i rozporu s požadavkem mezinárodní spolupráce¹⁰. Je nutné dodat, že zvláštní normy mezinárodního práva soukromého mohou s těmi vnitrostátními upravovat soukromoprávní poměr s cizím prvkem společně, avšak za předpokladu, že norma mezinárodního práva soukromého bude odkazovat na vnitrostátní normu upravující právo občanské, obchodní, pracovní nebo případně rodinné právo¹¹.

Stěžejní právní normou v České republice sloužící pro úpravu soukromoprávních poměrů, v nichž je obsažen cizí prvek, je zákon č. 91/2012 Sb.,

⁷ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 26.

⁸ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 27.

⁹ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 26.

¹⁰ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 26.

¹¹ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 28.

o mezinárodním právu soukromém (dále jen „**Zákon o mezinárodním právu soukromém**“).

Zákon o mezinárodním právu soukromém pojem cizí, chcete-li zahraniční, prvek nikterak nevymezuje, avšak v ustanovení § 1 užívá výrazu „*mezinárodní prvek*“¹². Ovšem o prvku jakožto o mezinárodním zde hovořit nemůžeme, neboť z povahy věci sám o sobě mezinárodním není. Mezinárodní povahu mu dodává až teprve výskyt prvku cizího, respektive zahraničního¹³, a to buď ve formě věci nebo subjektu.

Aby zvláštní právní normy určené k úpravě soukromoprávních poměrů, v nichž je obsažen cizí prvek, mohly plnit svoji funkci, tedy tyto soukromoprávní poměry upravovat, užívají jednotlivé právní řády především dvě metody k úpravě takových poměrů¹⁴. Těmito metodami jsou kolizní metoda¹⁵ a přímá metoda¹⁶.

Aby vůbec mohlo dojít k užití shora uvedených metod, je nutné, aby cizí prvek v soukromoprávním poměru měl vztah nejméně ke dvěma právními řádům. V takovém případě pak dochází i ke konfliktu čili sporu zúčastněných právních řádů. Anglická literatura konflikt právních řádů označuje výstižně *Conflict of laws*¹⁷.

Kolizní metodou označujeme způsob, kdy se k úpravě soukromoprávních poměrů, jež obsahují cizí prvek, vybere jeden z dotčených právních řádů, kterým se pak tyto poměry budou řídit. Pro takové případy mají jednotlivé státy, jak uvedeno výše, zvláštní právní normy, které nazýváme kolizní. Kolizní normy však neslouží k úpravě práv a povinností vyplývajících z dotčeného právního poměru. Pouze odkazují na právní

¹² Ustanovení § 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-01-09]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹³ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 24.

¹⁴ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 28.

¹⁵ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 29.

¹⁶ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 30.

¹⁷ DICEY, Albert Venn; MORRIS, J. H. C.; COLLINS, Lawrence; MCCLEAN, J. D.; MANN, M. *Dicey and Morris on the conflict of laws*. 13th ed. London: Sweet & Maxwell, 2000, str. 3.

normu toho právního řádu, kterým se takový poměr bude řídit¹⁸. Smyslu takového určení slouží tzv. hraniční určovatelé, kterými jsou například státní příslušnost, bydliště účastníka, případně poloha věci¹⁹.

Další v současnosti užívanou metodou je metoda přímá. Touto naopak označujeme způsob, kdy v rámci úpravy soukromoprávních poměrů s cizím prvkem sjednávají přímé normy státy mezi sebou navzájem, a to nejčastěji prostřednictvím mezinárodních smluv. Mezinárodní smlouvy pak přímo stanoví práva a povinnosti z takového poměru vyplývající, čímž se stávají předmětem dotčeného poměru. Přímé normy jsou součástí jednotlivých právních řádů²⁰ a mají přednost před vnitrostátní právní úpravou. Konkrétně v České republice tuto problematiku upravuje čl. 10 Ústavy, který jasně říká, že v případě, kdy mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než vnitrostátní právní norma, má přednost ustanovení mezinárodní smlouvy.²¹ Toto dále potvrzuje i ustanovení § 2 Zákona o mezinárodním právu soukromém, který uvádí, že právě tento zákon se užije v mantinelech ustanovení mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána.²²

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného, kolizní metodou upravujeme soukromoprávní poměry s cizím prvkem nepřímo, tj. pomocí hmotněprávní normy právního řádu, který byl takovou kolizní normou určen²³. Kdežto metodou přímou prostřednictvím hmotněprávních norem, tedy mezinárodních smluv, upravujeme bezprostředně, tedy přímo, práva a povinnosti účastníků z takových poměrů vyplývající, to znamená bez odkazu na některý ze zúčastněných právních řádů²⁴.

¹⁸ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 28.

¹⁹ POKORNÝ, Milan. *Kolizní normy*. In: HENDRYCH, Dušan. 2009, op. cit.

²⁰ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 29.

²¹ Článek 10 Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-01-10]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

²² Ustanovení § 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-01-10]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

²³ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 28.

²⁴ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 28.

Ke kolizním normám je závěrem nutno uvést, že v právních řádech jednotlivých států jsou podobně formulovány. S ohledem na tuto podobnost má v rámci kolizního práva stěžejní vliv právní komparatistika. Z uvedeného lze tedy snadno dovodit, že kolizní normy jsou prakticky nezávislé na politickém či ekonomickém systému, což vede k jisté autonomii těchto norem²⁵. Ovšem v zahraniční literatuře se lze setkat i s názorem, že i v mezinárodním právu soukromém může docházet k situacím, kdy se právo volby zakládá nejen na soukromých zájmech účastníků, ale i na veřejných, případně kolektivních zájmech jednotlivých států²⁶.

1.2. Evropské mezinárodní právo soukromé

Pojem evropského mezinárodního práva soukromého vychází z primárního práva Evropské unie, konkrétně z ustanovení článku 81 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie²⁷ (dále jen „**Smlouva o fungování EU**“), které uvádí, že „*Unie rozvíjí justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem založenou na zásadě vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí. Tato spolupráce může zahrnovat přijímání opatření pro sblížení právních předpisů členských států.*“

Pojem evropské mezinárodní právo soukromé sestává ze čtyř základních oblastí práva Evropské unie (dále jen „**EU**“). Patří mezi ně jednak právní normy sloužící k úpravě soudní příslušnosti členských států v rámci přeshraničních sporů, právní normy sloužící k určování rozhodného práva, tedy kolizní normy, dále právní normy, které slouží k úpravě uznání a výkonu rozhodnutí soudů členských států EU, a nakonec i právní normy určené k úpravě zvláštních případů civilního řízení s cizím prvkem, mezi které řadíme například přeshraniční mediace či evropský platební rozkaz²⁸.

²⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. 2013, str. 10.

²⁶ BASEDOW, Jürgen; RÜHL, Giesela; FERRARI, Franco; A. de MIGUEL ASENSIO, Pedro. *Encyclopedia of private international law. Volume 2*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2017, str. 980.

²⁷ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 78.

²⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 7.

Stejně jako u mezinárodního práva soukromého, s ohledem na státní hranice mezi členskými státy EU, jsou předmětem i tohoto právního odvětví právní poměry vzniklé v rámci mezinárodního styku, avšak omezeného pouze na území EU^{29,30}. Tyto poměry reguluje jednotná právní úprava EU. Nejedná se však pouze o normy primárního a sekundárního práva, ale i o vnitrostátní normy provádějící právo EU nebo některé mezinárodní smlouvy³¹.

V předchozí kapitole je uvedeno, že normy mezinárodního práva soukromého jsou v různých státech obdobně formulovány, jinými slovy jsou si hodně podobné. Z tohoto důvodu mají tyto normy zásadní vliv na přípravu sjednocování, jinými slovy unifikaci, mezinárodního soukromého práva v rámci EU. V takovém případě jejich podobnost totiž představuje menší zásah do právní kultury členských států EU³².

Avšak nutno dodat, že v rámci EU nejsou normy zcela sjednoceny. Nicméně i tato „neúplná“ unifikace má bezesporu velký význam v právu EU, neboť je důležitá v případech předvídatelnosti řešení či právní jistoty adresátů takových norem³³.

Základními prameny práva EU, které měly, respektive mají, zásadní vliv na jeho unifikaci, je celá škála. Jak uvedeno výše, nejedná se pouze o prameny ve smyslu primárního či sekundárního práva. Nicméně lze obecně říci, že právo EU se dělí právě na právo primární a sekundární³⁴. Co se týká zakládajících smluv, je vhodné zde uvést *Římskou smlouvu*³⁵, jejímž prvotním cílem sice bylo především sblížení práva napříč

²⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 10.

³⁰ Bude-li se v této práci dále hovořit o území EU, není tím myšlen pouze prostor na úrovni členských států EU, ale i státy Evropského hospodářského prostoru. Případně bude-li se v této práci hovořit o právu EU, je tím myšleno i právo komunitární.

³¹ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 10.

³² PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 11.

³³ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 11.

³⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 25.

³⁵ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství podepsána v Římě dne 25. března 1957. V platnost vstoupila dne 1. ledna 1958. [cit. 2019-01-06]. Dostupné on-line z:

členskými státy. Pro tuto práci je důležitá s ohledem na její ustanovení čl. 220 týkajícího se uznávání obchodních společností a v případě přemístění sídla takových společností zachování jejich právní subjektivity (osobnosti)³⁶.

Primárním právem jsou v současné době především smlouvy. Konkrétně se jedná o Smlouvu o Evropské unii, a dále o Smlouvu o fungování Evropské unie, kterou jsme si uvedli výše. Smlouvy v předchozí větě uvedené mají přímý účinek. V praxi to znamená, že není nutné je provádět prostřednictvím zákonů do právních řádů jednotlivých členských států, neboť jejich ustanovení jsou aplikovatelná přímo³⁷.

Významným pramenem je pak sekundární právo ve formě nařízení a směrnic. Nařízení jsou závazná pro všechny členské státy, čímž není nutné, stejně jako u výše uvedených smluv, vydávat vnitrostátní předpisy k jejich provedení³⁸. Naopak směrnice jsou závazné pouze pro státy, jimž jsou určeny. Avšak členské státy si sami určí, jakým způsobem danou směrnicí provedou, to jest jakou formu předpisu si určí pro její provedení³⁹. Členské státy pak mají povinnost tyto směrnice provést do svých právních řádů v určené lhůtě. A ač směrnice nemá přímý účinek, i zde je možné o něm uvažovat. A to především v případech, kdy je členský stát v požadované lhůtě neprovedl⁴⁰. K takovým případům se vztahuje i judikatura Soudního dvora Evropské unie⁴¹.

Za další významné právní akty sekundárního práva EU považujeme rozhodnutí, přičemž tyto jsou zřídka pramenem unijního práva. Jedná se totiž o akty zvláštní

<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>.

³⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 13.

³⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 26.

³⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 26.

³⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 27.

⁴⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 27.

⁴¹ Například rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 4. prosince 1974 ve věci 41/74. *Van Duyn vs. Home Office*; a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. listopadu 1991 ve spojené věci C-6/90 a C-9/90. *Francovich a Bonifaci a další vs. Itálie*. Též PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 28.

povahy, neboť rozhodnutí vyžadují oznámení adresátům, aby se mohly stát platnými a účinnými. Dalšími akty sekundárního práva jsou doporučení a stanoviska. Tyto však nemají přímý účinek, a tudíž nejsou závazná. Jejich význam vidíme především z pohledu interpretace práva⁴².

Dříve mělo specifický význam i právo terciární představující mezinárodní úmluvy, které mezi sebou uzavíraly jednotlivé členské státy⁴³. Tyto byly přijímány na základě ustanovení článku 293 (bývalý článek 220) Smlouvy o evropském společenství⁴⁴. Avšak předmětné ustanovení bylo Lisabonskou smlouvou, která Smlouvu o evropském společenství pozměnila a přejmenovala ji na Smlouvu o fungování EU⁴⁵, zcela vypuštěno, což mělo za následek konec terciárního práva jako takového⁴⁶.

Obecně lze říci, že aplikační přednost práva EU před právem jednotlivých členských států je základním unijním principem, a to v případě konfliktu norem vnitrostátních s normami unijními⁴⁷. Tato přednost vychází z článku 10 Ústavy, jak mimo jiné uvedeno výše. Nicméně samotná aplikační přednost práva EU před vnitrostátními normami vychází především z judikatury Soudního dvora Evropské unie.

Konkrétně se jedná o rozhodnutí ve věci *Van Gend en Loos*⁴⁸ a *Costa v. E.N.E.L.*⁴⁹. První z uvedených mimo jiné uvádí, že „(...) Společenství představuje nový

⁴² PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 29.

⁴³ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 25.

⁴⁴ Tento článek uváděl mimo jiné následující: „Členské státy zahájí mezi sebou v případě potřeby jednání s cílem zajistit ve prospěch svých státních příslušníků: vzájemné uznávání společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce, zachování jejich právní subjektivity v případě přenesení sídla z jedné země do druhé a možnost sloučení či splynutí společností, které se řídí právem různých členských států,“.
Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT&from=CS>.

⁴⁵ TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges. 2017, str. 55.

⁴⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 30.

⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 2013, op. cit. str. 47.

⁴⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62. *Van Gend en Loos*.

⁴⁹ Rozsudek soudního dvora Evropské unie ze dne 15. července 1964 ve věci 6/64. *Costa v. E.N.E.L.*

právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch státy omezily, byť ve vymezených oblastech, svá suverénní práva a jehož subjekty nejsou jen členské státy, ale rovněž jejich příslušníci.⁵⁰ Na toto navazuje druhé z uvedených rozhodnutí, které uvádí, že „Přednost práva Společenství je potvrzena článkem 189, podle kterého jsou nařízení „závazná“ a jsou „přímo použitelná ve všech členských státech.“⁵¹ Z uvedeného tedy vyplývá, že každý stát svým přistoupením do Evropské unie ztrácí z části svoji suverenitu, a to především ve smyslu aplikační přednosti práva EU na úkor práva členských států EU.

⁵⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62. *Van Gend en Loos*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné on-line z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=87120&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7034199>.

⁵¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62. *Costa v. E.N.E.L.* In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné on-line z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=87399&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7035062>.

2. Obchodní společnost

2.1. Obchodní společnost v českém právním řádu

Samotný termín *obchodní společnost* je poměrně složité definovat, neboť česká právní úprava tento nikterak dle platné právní úpravy neobsahuje. Nicméně s ohledem na povahu této práce je nutné se o takovou definici alespoň vyznašit. Právní slovník o obchodní společnosti hovoří jako o právnické osobě založené za účelem podnikání⁵². V návaznosti na větu předchozí se domnívám, že ke správnému pochopení toho, čím obchodní společnost je, bude třeba uvést i krátký rozbor *právnických osob*.

Současná právní úprava, konkrétně zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „**Občanský zákoník**“) upravuje právnické osoby v ustanovení § 20, a dále v ustanovení § 118 a násl. tohoto zákona.

Za právnickou osobu považujeme entitu čili jakýsi společenský útvar, mající právní subjektivitu (osobnost), to jest schopnost mít práva a povinnosti přiznané zákonem⁵³. Na rozdíl od osob fyzických se jedná o umělé právní útvary, které jsou z hlediska teorie rozděleny do dvou skupin. První z těchto teorií je *fikce*, druhou pak *realita*⁵⁴.

Už několik desítek let v právní nauce přetrvává spor mezi zastánci obou zmíněných teorií. *Teorie fikce* v právním smyslu uznává pouze fyzickou osobu jakožto jediný reálně existující typ osoby, přičemž o osobě právnické uvažuje jako o fikci postrádající základ ve společenské realitě⁵⁵. Naopak *teorie reality* považuje právnickou osobu za reálně existující entitu z důvodu přiznání právní osobnosti, neboť tato se od

⁵² ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní společnost*. In: HENDRYCH, Dušan. 2009, op. cit.

⁵³ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. *Právo obchodních korporací*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, str. 21.

⁵⁴ JURDÍK, Jan; HENDRYCH, Dušan; GERLOCH, Aleš. *Právnícká osoba*. In: HENDRYCH, Dušan. 2009, op. cit.

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014, str. 157.

jednotlivců, tedy fyzických osob, liší pouze vlastní autonomní existencí, kterou právo uznává⁵⁶.

V komentářích k Občanskému zákoníku se můžeme setkat s rozdílnými názory na to, jak chápat právnickou osobu. Dokonce existuje bonmot, který říká „*Co právník, to vlastní definice právnické osoby.*“⁵⁷ Tomáš Dvořák vnímá *právnické osoby* jako umělé, tedy fiktivní, a to z důvodu absence jejich vlastní biologické existence, neboť jsou pouze výtvozem jednotlivých právních řádů, jimž život vdechl až zákonodárce svým rozhodnutím⁵⁸. Dokonce důvodová zpráva k ustanovení § 20 odst. 1 Občanského zákoníku uvádí, že právnickou osobou „*je umělý organizační útvar vytvořený člověkem a sloužící jeho zájmům*“⁵⁹.

Nicméně se setkáváme i s názorem, který považuje za mylné vnímat současné pojetí právnické osoby pouze na základě fikční teorie, neboť obě teorie se navzájem ovlivňují a akcelerují vlastní rozvoj⁶⁰.

V odborné literatuře se setkáme též s názorem, který právnické osoby nepovažuje jen za výsledek tvořivosti zákonodárce, přičemž má důkazy svědčící ve prospěch *teorie reality*. Doslova uvádí, že „*fyzická osoba je zcela stejně „fiktivní“ jako osoba právnická, protože v obojím případě je přiznání právní subjektivity důsledkem právní úpravy*“⁶¹, čímž právnické osoby považuje za reálně existující organizační útvary⁶².

⁵⁶ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 37.

⁵⁷ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2014, str. 102.

⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 102.

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. K § 20. [cit. 2019-02-20]. Dostupné online z: www.beck-online.cz.

⁶⁰ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 158.

⁶¹ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 39.

⁶² ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 39.

V systému Občanského zákoníku jsou pak právnické osoby dále děleny na korporace, pod které řadíme pouze spolky, dále na fundace, pod které spadají nadace a nadační fondy, a na ústav⁶³. Za právnickou osobu dokonce považujeme i stát, avšak pouze v oblasti soukromého práva⁶⁴.

V literatuře se uvádí, že za právnické osoby jakožto subjekty mezinárodního práva soukromého, tedy spíše subjekty jednotlivých poměrů v rámci mezinárodního obchodu, považujeme právnické osoby korporálního typu, jimiž jsou na mysli obchodní společnosti⁶⁵.

Společnost jako takovou upravuje Občanský zákoník pouze v ustanovení § 2716 a násl. Avšak tato ustanovení o ní hovoří jako o sdružení několika osob, které se zavážou smlouvou ke společnému účelu⁶⁶. O tom, zdali je společnost například vždy právnickou osobou nebo jakou právní formu musí mít, však předmětná ustanovení mlčí.

Naproti tomu zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „**Zákon o obchodních korporacích**“), který na úpravu Občanského zákoníku systematicky a obsahově navazuje, obsahuje komplexní uspořádání obchodních korporací⁶⁷. Hned v ustanovení § 1 odst. 1 uvádí, že „*Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti (dále jen „společnost“) a družstva.*“ Z věty předchozí tedy vyplývá, že pro účely tohoto zákona bude zkratka *společnost* použita vždy, když půjde o *obchodní společnost*. Následující odstavce předmětného ustanovení pak dále uvádí, že *společnostmi* jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost jakožto osobní společnosti, a dále společnost s ručením omezeným a akciová společnost jakožto kapitálové společnosti, a nakonec i

⁶³ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 164.

⁶⁴ Ustanovení § 21 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-02-21]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

⁶⁵ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 54.

⁶⁶ Ustanovení § 2716 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-02-21]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

⁶⁷ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 1070.

evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení.⁶⁸ Avšak ani v Zákoně o obchodních korporacích se o významu termínu *obchodní společnost* krom jejich forem prakticky nic nedozvídáme.

Na otázku, proč není předmětný termín v některých z právních předpisů definován, odpovídá důvodová zpráva k Zákonu o obchodních korporacích, která mimo jiné uvádí, že „*Zákon společnost ani korporaci nedefinuje, a to proto, že taková definice do zákona nepatří a není ani věcně potřebná (a nebyla ani historicky, aniž by to činilo potíže)*.“⁶⁹

K tomuto nutno dodat, že předchozí právní úprava, konkrétně zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, sice termín *obchodní společnost* též nedefinoval, nicméně se termínu *obchodní společnost* okrajově dotýkal, a to konkrétně v ustanovení § 56 odst. 1, kde mimo jiné bylo uvedeno, že „*Obchodní společnost (dále jen "společnost") je právnickou osobou založenou za účelem podnikání, nestanoví-li právo Evropských společenství či zákon jinak.*“

2.2. Obchodní společnost v právu Evropské unie

Pojem *společnost* vymezuje Smlouva o fungování Evropské unie v článku 54 odstavci druhém, avšak poněkud širěji. Dle článku uvedeného ve větě předchozí jsou společnostmi ty společnosti, které jsou založené podle občanského a obchodního práva počítaje i družstva, a dokonce i jiné právnické osoby soukromého či veřejného práva vyjma neziskových organizací⁷⁰. V návaznosti na větu předchozí proto nemůžeme o

⁶⁸ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-02-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). K § 1 až 7. [cit. 2019-02-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

⁷⁰ Ustanovení článku 54 (bývalý článek 48 Smlouvy o ES) odstavce druhý Smlouvy o fungování Evropské unie, v platném znění. [cit. 2019-02-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

takových společnostech hovořit pouze jako o obchodních⁷¹. Avšak tato práce se bude zabývat pouze nadnárodními formami obchodních společností, jejichž právní úpravu si v této kapitole probereme.

Sekundární právo ve formě nařízení a směrnic upravuje právo společností úžeji, avšak každý takový předpis musí být opřen o ustanovení práva primárního, na jehož základě byl přijat⁷². Nicméně je nutno uvést, že nařízení se v rámci úpravy společností objevují méně, a to z důvodu jejich účelu, který slouží především ke sjednocování právní úpravy napříč členskými státy. A vzhledem k tomu, že právo společností je v členských státech hluboce zakořeněno, má toto za následek těžké smířování koncepčních odlišností pojetí společnosti mezi jednotlivými členskými státy. Nařízení se pak proto lépe uplatňují v rámci úpravy unijních, to jest nadnárodních, forem společností⁷³.

Takových nařízení není ovšem mnoho. Nadnárodní úprava společností v rámci unijního práva je obsažena pouze ve třech nařízeních, která upravují *evropské hospodářské zájmové sdružení, evropské družstevní společnosti a evropskou společnost*⁷⁴. Poslední uvedená je v českém právním řádu z výše zmíněných nejznámější a nejvíce rozšířenou nadnárodní formou společnosti. O této však podrobněji níže v samostatné kapitole.

Podrobnější právní úpravu společností na úrovni unijního práva nalezneme ve směrnících. Na začátek je vhodné říci, že tyto jsou závazné pouze pro ty členské státy, kterým jsou co do cílů, jichž má být prostřednictvím právě směrnic dosaženo, adresovány⁷⁵. To znamená, že ne všechny členské státy jsou jejich adresáty. Dále je

⁷¹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Evropské právo společností*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON. 2004, str. 10.

⁷² DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 10.

⁷³ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 12.

⁷⁴ Jsou jimi *nařízení Rady EHS č. 2137/1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení; nařízení Rady ES č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti; a nařízení Rady ES č. 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti*.

⁷⁵ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 13.

vhodné uvést, že směrnice jako takové neslouží ke sjednocování právních úprav jednotlivých členských států, ale pouze k jejich sblížení⁷⁶, což je odpovědí i na větu předchozí, proč jsou adresovány jen některým členským státům.

Evropská komise si na počátku 60. let 20. století dala za cíl prosadit celkem čtrnáct směrnic za účelem harmonizace právních úprav jednotlivých členských států⁷⁷. Směrnic bylo přijato na úrovni práva společností hned několik, přičemž téměř všechny byly novelizovány na základě přistoupení nových členských států, a to z důvodu jejich doplnění, která se vztahovala na úpravu společností přistoupivších států⁷⁸. Do dnešního dne však nebylo dosaženo cíle přijmout všech čtrnáct směrnic, neboť jich bylo přijato „pouze“ deset.

I když dosud nebylo přijato všech čtrnáct směrnic, právo EU prostřednictvím deseti přijatých upravuje celou škálu otázek v souvislosti s fungováním obchodních společností napříč jednotlivými členskými státy. Jedná se především o směrnice upravující například fúzi akciových společností⁷⁹, rozdělení akciových společností⁸⁰, nabídek převzetí⁸¹ nebo konsolidovaných účetních závěrek⁸².

2.3. Societas Europaea

⁷⁶ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 15.

⁷⁷ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 15.

⁷⁸ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 16.

⁷⁹ Třetí směrnice Rady č. 78/855/EHS založená na článku 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o fúzích akciových společností.

⁸⁰ Šestá směrnice Rady č. 89/891/EHS založená na článku 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností.

⁸¹ Třináctá směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES o nabídkách převzetí.

⁸² Sedmá směrnice Rady č. 83/359/EHS založená na článku 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o konsolidovaných účetních závěrkách.

Societas Europaea je historicky druhou formou společnosti⁸³ vycházející z unijních předpisů, jež má nadnárodní formu. Z tohoto důvodu jí lze zakládat na území všech členských států, avšak v lehce rozdílné podobě⁸⁴, přičemž k tomuto se dostaneme níže. *Societas Europaea* v překladu z latiny znamená *evropská společnost*⁸⁵, nicméně dle literatury by bylo vhodnější o ní hovořit jako o *evropské akciové společnosti*^{86, 87}. Pro účely této práce budeme užívat termínu *evropská společnost*.

Základním pramenem pro úpravu evropské společnosti je nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001, o statutu evropské společnosti (SE) (dále jen “**Nařízení**”). Na toto Nařízení pak navazují jednotlivé směrnice.

V návaznosti na Nařízení je nicméně vhodné především zmínit *směrnici Rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců*, což ve smyslu této směrnice znamená poskytování informací zaměstnancům, projednávání záležitostí společnosti a účasti na nich prostřednictvím zástupců zaměstnanců, kteří takto mohou ovlivňovat záležitosti společnosti a podílet se na rozhodnutích, jež jsou v souvislosti se společností přijímány⁸⁸.

V souvislosti s právní úpravou EU je nutno uvést, že ač jsou obecně nařízení přímo aplikovatelná z důvodu sjednocování národních úprav, v případě nařízení týkajících se úpravy nadnárodních forem obchodních společností tomu tak úplně není.

⁸³ Dalšími formami nadnárodních forem společností vycházejícími z unijního práva jsou *Evropské hospodářské zájmové sdružení* a *Evropská družstevní společnost*.

⁸⁴ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Evropská (akciová) společnost*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON. 2006, str. 5.

⁸⁵ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 541.

⁸⁶ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 6.

⁸⁷ Článek 1 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE) mimo jiné uvádí, že „*lze založit obchodní společnost ve formě evropské akciové společnosti*“. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-02-18]. Dostupné online z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32001R2157>.

⁸⁸ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 529.

V otázce evropské společnosti při sjednocování národních úprav práva obchodních společností je Nařízení pouhým kompromisem obsahujícím výhradně úpravu vnitřní organizace evropské společnosti, přičemž dále obsahuje pouze kolizní normy odkazující na právní úpravu jednotlivých členských států. Je tedy povinností jednotlivých členských států, aby evropskou společnost ve formě Nařízení začlenily do svých právních řádů.⁸⁹

Z předchozího odstavce tedy mimo jiné vyplývá, že ač je evropská společnost zakládána v různých členských státech na základě stejného Nařízení, bude její vnitřní struktura, v důsledku aplikace Nařízení do právních řádů jednotlivých členských států a s ohledem na rozdílnost národních úprav obchodních společností, odlišná⁹⁰. Lze tedy říci, že v rámci práva EU existuje tolik druhů evropských společností, kolik je členských států.

Národní úprava akciových společností na úrovni jednotlivých členských států je pro evropskou společnost stěžejní, neboť článek 9 odst. 1 písm. c) bod ii) uvádí, že v případě záležitostí Nařízením neupravených se evropská společnost řídí „*právními předpisy členského státu, které by se vztahovaly na akciovou společnost založenou podle práva členského státu, ve kterém má SE (evropská společnost) sídlo*“. Ovšem na jejich podobu a strukturu má národní právní úprava akciových společností zdaleka větší vliv, neboť i samo Nařízení na takovou úpravu nezřídka odkazuje⁹¹.

V České republice je pak Nařízení provedeno zákonem č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti (dále jen „**Zákon o SE**“). Už v části první tohoto zákona se uvádí, že Zákonem o SE provádí nařízení Rady Evropské unie o statutu evropské společnosti. Uvedená směrnice o zapojení zaměstnanců je do Zákonu o SE vtělena prostřednictvím ustanovení § 46 a násl.

⁸⁹ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 542.

⁹⁰ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 15.

⁹¹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 37.

Co se týká samotného založení evropské společnosti, jedná o v celku jednoduchý proces⁹², přičemž samotné založení je možné učinit hned několika způsoby. Avšak je nutné uvést, že v souvislosti se založením evropské společnosti Nařízení vylučuje, aby byla evropská společnost založená tak říkajíc úplně od píky⁹³, neboť založit evropskou společnost mohou jen právnické osoby, nikoliv osoby fyzické⁹⁴.

Ustanovení článku 2 Nařízení uvádí taxativní výčet způsobů založení evropské společnosti. Samotné založení je podmíněno tím, aby právnické osoby coby zakladatelé pocházeli z nejméně dvou členských států, tedy aby se tyto právnické osoby řídily právem nejméně dvou členských států⁹⁵. Do tohoto výčtu zejména pak spadá založení evropské společnosti fúzí, přeměnou akciové společnosti na evropskou společnost, založením holdingové evropské společnosti, nebo též založení evropské společnosti jako holdingové jako dceřiné evropské společnosti či založení evropské společnosti jako holdingové akcií⁹⁶.

Evropskou společností je tedy právnická osoba ve formě kapitálové, akciové společnosti⁹⁷. Kapitálová povaha evropské společnosti se projevuje požadavkem evropského zákonodárce na výši základního kapitálu, jehož spodní hranice v souladu s článkem 4 odst. 2 Nařízení činí 120.000 €. Základní kapitál evropské společnosti je rozvržen na akcie, přičemž každý akcionář ručí za dluhy dotyčné společnosti do výše svého upsaného základního kapitálu⁹⁸. Pravidlo o ručení v předchozí větě uvedené je

⁹² VAGTS, Detlev F.; WAELDE, Thomas. *The Societas Europaea: A Future Option for U.S. Corporations?* The Business Lawyer. Vol. 29. 1974. Str. 825. [cit. 2019-05-19]. Dostupné on-line z: www.heinonline.org.

⁹³ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 147.

⁹⁴ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 545.

⁹⁵ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 546.

⁹⁶ LORENČÍK, Jiří. *Založení evropské společnosti*. Ad Notam. 2012, č. 5. Str. 3. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

⁹⁷ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 541.

⁹⁸ Článek 1 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32001R2157>.

však nejspíše nutné vykládat tak, že akcionář evropské společnosti ručí do výše svého nesplaceného vkladu⁹⁹.

Firma evropské společnosti obsahuje povinné označení SE, přičemž toto může být jak za firmou, tak před ní, a odpovídá zkratce latinského názvu Societas Europaea. Vzhledem k tomu, že je tato povinnost uvedena v Nařízení, je tato zkratka společná pro všechny evropské společnosti napříč členskými státy EU¹⁰⁰.

Nařízení obsahuje sporné ustanovení o valné hromadě jakožto o nejvyšším orgánu evropské společnosti, přičemž toto ustanovení se téměř nijak neliší od českého akciového práva¹⁰¹. Navíc ustanovení článku 52 odst. 1 písm. b) uvádí, že „*Valná hromada rozhoduje o záležitostech (...) na základě právních předpisů členského státu, ve kterém se nachází sídlo SE (...)*.“ V pododstavci uvedeného ustanovení je dále jinými slovy uvedeno, že valná hromada evropské společnosti rozhoduje i o záležitostech, které svěřují valné hromadě akciové společnosti právní předpisy toho členského státu, kde má evropská společnost své sídlo¹⁰².

Dle mého názoru je především nutné uvést vnitřní strukturu evropské společnosti. Co se samotné struktury evropské společnosti týká, Nařízení obsahuje jak monistický, tak dualistický systém, přičemž je pouze na volbě zakladatelů, jaký z uvedených systému si vyberou¹⁰³. Mám za to, že vnitřní strukturu je nutné uvést především proto, že v době provedení Nařízení nebyl v českém právním řádu obsažen monistický systém vnitřní struktury. Struktura evropské společnosti je v Nařízení upravena v článku 38 a násl. V případě, že si zakladatelé vyberou systém monistický, je

⁹⁹ ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. 2015, op. cit. str. 541.

¹⁰⁰ Článek 11 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32001R2157>.

¹⁰¹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 306.

¹⁰² Článek 52 odst. 1 písm. b) nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32001R2157>.

¹⁰³ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 160.

správa takové společnosti koncentrována pouze do rukou správní rady¹⁰⁴, která musí mít nejméně tři členy, přičemž stanovy mohou počet členů určit až do výše osmnácti členů včetně¹⁰⁵. Správní ráda volí ze svých členů jejího předsedu jakožto statutární orgán evropské společnosti¹⁰⁶.

V případě, že si zakladatelé určí systém dualistický, jsou správa takové společnosti svěřena dozorčímu orgánu jakožto dozorčí radě, a řídicímu orgánu, tedy představenstvu jakožto orgánu statutárnímu, přičemž představenstvo je voleno dozorčí radou, pokud si jednotlivé členské státy ve svých právních předpisech neurčí jinak¹⁰⁷. Co se týká počtu členů u dualistického systému, mohou být tyto orgány nejméně jednočlenné¹⁰⁸.

Dále nutno uvést, že ač není evropská společnost nejčastěji se vyskytující formou obchodní společnosti, v českém právním prostředí své místo našla¹⁰⁹. A domnívám se, že pokud dojde ke zrychlení administrativních procesů, stane se evropská společnost jednou z nejvíce vyhledávaných forem obchodních společností napříč členskými státy.

¹⁰⁴ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 312.

¹⁰⁵ Ustanovení § 26 zákona č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů. Beck-online [právní informační systém]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁰⁶ LORENČÍK, Jiří. 2012, op. cit. str. 3.

¹⁰⁷ SIROTKOVÁ, Jana. *Organizační struktura evropské společnosti*. EPRAVO.CZ. 2015. [cit. 2019-02-16] Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/organizacni-struktura-evropske-spolocnosti-49103.html>.

¹⁰⁸ LORENČÍK, Jiří. 2012, op. cit. str. 3.

¹⁰⁹ VITOUŠ, Daniel; MAJERKOVÁ, Monika. *Zkušenost s praktickým fungováním evropské společnosti v českém právním řádu*. EPRAVO.CZ. 2017. [cit. 2019-02-16]. Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zkusenost-praktickym-fungovanim-evropske-spolocnosti-v-ceskem-pravnim-radu-106050.html>.

3. Osobní statut obchodní společnosti

Za stěžejní otázku z hlediska kolizního považujeme určování osobního statutu obchodních společností, přičemž tento lze nejobecněji vymezit jako právní řád rozhodný pro posouzení záležitostí v souvislosti s danou obchodní společností¹¹⁰, především záležitostí spojených se vznikem, vnitřními vztahy, změnou či zánikem takové obchodní společnosti¹¹¹, dále též může určovat i charakter vztahů mezi společností a věřiteli¹¹².

V literatuře se lze setkat i názorem, že namísto pojmu osobní statut (*lex personalis*), jež se zabývá pouze způsobilostí společností v souvislosti s jejich právy a právními úkony, by bylo vhodnější užívat pojmu společenský statut (*lex societatis*), který je, na rozdíl od statutu osobního, souborem všech skutečností a otázek majících na společnost vliv¹¹³.

Profesorka Pauknerová nicméně nepovažuje argumenty uvedené v odstavci předchozím za příliš přesvědčivé, neboť dle jejího názoru byl osobní statut vymezen natolik, aby obsáhl všechny otázky způsobilosti, které mohou být s obchodní společností spojeny. Dále má za to, že by bylo možné užívat oba pojmy, avšak v souvislosti s tímto a s ohledem na historické zavedení pojmu osobního statutu v České republice, není dán důvod, proč tento pojem jakkoli měnit¹¹⁴. Například Brodec ve svém článku týkajícího se osobního statutu společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla užívá pro osobní statut společnosti termínu *lex societatis*¹¹⁵.

¹¹⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, 1998, str. 11.

¹¹¹ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2008, op. cit. str. 56.

¹¹² PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 11.

¹¹³ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 28.

¹¹⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 29.

¹¹⁵ BRODEC, Jan. *Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla*. Obchodněprávní revue. 2016, č. 10. Str. 273. [cit. 2019-02-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

Určení osobního statutu dále rozhoduje o tom, zda je určitý útvar vůbec uznán za právnickou osobu¹¹⁶, tedy zda má takový útvar vlastní právní osobnost. V případě řešení sporů před soudy je obvyklým problémem v souvislosti s určením právní způsobilosti společnosti to, podle jakého právního řádu se bude taková právní způsobilost posuzovat¹¹⁷.

V souvislosti s určením osobního statutu společnosti se obecně v právu užívají dvě odlišná kritéria, kterými jsou buď založení či vznik společnosti, nebo faktické sídlo společnosti¹¹⁸. Při určování osobního statutu společnosti jsou kolizní úpravy jednotlivých států rozdílné, přičemž ve většině případů dochází právě ke kolizi toho právního řádu státu, kde má společnost své skutečné, tedy faktické sídlo (*siège réel*), s právním řádem toho státu, kde má dotyčná obchodní společnost svůj původ¹¹⁹. Tyto kritéria pak podle toho, které z nich užívají jednotlivé právní řády, dále dělíme na *teorii sídla* a *inkorporační princip*¹²⁰, přičemž tyto společně s *teorií kontroly* si v této kapitole podrobněji níže probereme.

3.1. Státní příslušnost obchodní společnosti

Na rozdíl od osob fyzických, u kterých je pojem státní příslušnosti jednoznačný, u osob právnických tento pojem chápeme ve dvojnásobném smyslu, a to ve smyslu práva kolizního nebo ve smyslu práva cizineckého¹²¹. V návaznosti na uvedené ve větě předchozí považujeme právní řád státu, jež je rozhodným pro dotyčnou společnost, tedy jež je jeho osobním statutem, za státní příslušnost ve smyslu kolizního práva¹²². Naopak za státní příslušnost ve smyslu cizineckého práva považujeme odpověď na otázku, zda je dotyčná společnost tuzemská nebo zahraniční (cizí), pro niž je, na rozdíl od

¹¹⁶ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 253.

¹¹⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 28.

¹¹⁸ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹¹⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 30.

¹²⁰ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹²¹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 33.

¹²² PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 33.

společnosti tuzemské, předpokládán zvláštní, tedy cizinecký režim. Profesorka Pauknerová má za to, že pro pojem státní příslušnosti ve smyslu kolizního práva je v rámci českého práva vhodnější o tomto hovořit jako o osobním statutu, neboť nemá v českém právu doslova oporu¹²³.

3.2. Uznání obchodní společnosti

V rámci mezinárodního práva soukromého, a též mezinárodního práva procesního, je uznání, bez ohledu na souvislost s obchodními společnostmi, významným pojmem, a to především v případě uznávání cizích rozhodnutí. Nicméně pro účely této práce je stěžejním uznávání zahraničních obchodních společností, přičemž toto můžeme chápat různými způsoby. Pro uznání obchodní společnosti jiným státem spatřujeme středobod především v otázce, jaké podmínky musí obchodní společnost způsobilá podle práva jiného státu splňovat, aby se mohla stát subjektem práva takového státu¹²⁴.

Stejně jako u pojmu státní příslušnost najdeme i zde dvojí pojetí uznání společnosti ve smyslu kolizního a cizineckého práva. Dle prvního jmenovaného, tedy ve smyslu kolizního práva, považujeme v souvislosti s uznáním zahraniční obchodní společnosti aplikaci kolizní normy určující rozhodné právo, kterým se taková obchodní společnost řídí. V případě uznání zahraniční obchodní společnosti ve smyslu cizineckého práva zkoumáme, zda taková společnost je v jiném státě registrována, čímž prakticky dochází k uznání cizího rozhodnutí, kterým bylo v jiném státě rozhodnuto o vzniku takové obchodní společnosti¹²⁵.

Jak uvedeno výše, určení osobního statutu obchodní společnosti je i rozhodné pro to, zda bude takový útvar uznán¹²⁶. Dle platné právní úpravy, tedy dle Občanského zákoníku, který v ustanovení § 3024 odst. 1 mimo jiné uvádí, že právnická osoba, jež

¹²³ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 34.

¹²⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 51.

¹²⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 52.

¹²⁶ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 253.

má sídlo mimo území České republiky, tedy v jiném státě, se považuje za zahraniční osobu. Z věty přechází lze tedy dovést, že dotyčná právnická osoba se v rámci českého právního řádu bez dalšího uznává, přičemž je vhodné uvést, že takový postup je obvyklý i v jiných státech¹²⁷.

3.3. Metody určování osobního statutu obchodních společností

V souvislosti s určováním osobního statutu obchodních společností existuje napříč právními řády různých států několik metod čili principů jednotlivými státy užívaných. V této práci si níže uvedeme teorii inkorporační (*inkorporační princip*), teorii sídla (*princip sídla*) a teorii kontroly (*princip kontroly*).

3.3.1. Inkorporační teorie

Východiskem inkorporačního principu je skutečnost, že osobním statutem obchodní společnosti je právní řád toho státu, podle kterého byla taková obchodní společnost založena, nebo případně zřízena¹²⁸. Uznání takové obchodní společnosti ve státě, kde provozuje svoji činnost, závisí právě na rozhodnutí právního řádu státu, podle kterého byla založena¹²⁹. Taková obchodní společnost pak neztrácí svou identitu, avšak pouze za předpokladu, pokud stát, ve kterém má být společnost uznána, vychází z inkorporačního principu. V takovém případě pak na dotyčnou obchodní společnost nadále hledíme dle právního řádu, podle kterého byla založena¹³⁰.

Za výhodu inkorporačního principu považujeme jeho liberální princip, neboť se vyznačuje autonomní, svobodnou vůlí účastníků společenské smlouvy. Na jeho základě lze relativně jednoduše určit osobní statut obchodní společnosti, přičemž osobní statut se v souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla takové společnosti do jiného státu

¹²⁷ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 253.

¹²⁸ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2008, op. cit. str. 56.

¹²⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 71.

¹³⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Kolizněprávní úprava obchodních společností*. Právní rozhledy. 2005, č. 7. Str. 244. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

nemění a je zachována její právní osobnost¹³¹, což jasně přispívá k právní jistotě účastníků dotyčného právního poměru¹³².

Za zápory inkorporačního principu můžeme považovat situaci, která nastane v případě, kdy se právní řád státu, podle kterého byla obchodní společnost založena, a právní řád státu, kde má taková obchodní společnost své faktické sídlo, od sebe vzájemně odlišují. Nastalá situace totiž může zapříčinit to, že osobním statutem takové společnosti bude právní řád, jež nemusí k takovému právu mít jakýkoli vztah¹³³. Za další negativum můžeme považovat tzv. Delawarský efekt. Americký stát Delaware proslul svou liberální právní úpravou obchodních společností a jejich jednoduchým zakládáním. Z tohoto důvodu proto byl v hledáčku i obchodních společností pocházejících mimo stát Delaware, neboť těmto společnostem bylo umožněno přemístit své sídlo do jiného státu, aniž by ztratily svoji způsobilost¹³⁴.

S „efektem Delaware“ se setkáváme i na poli práva obchodních společností napříč evropskými státy. Jmenovitě se jedná o Andorru, Lichtenštejnsko nebo dokonce Švýcarsko.

O českém právním řádu můžeme říci, že stojí na inkorporačním principu, neboť ustanovení § 30 odst. 1 Zákona o mezinárodním právu soukromém říká, že „*Právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla.*“ V návaznosti na výše uvedené je z dikce předmětného ustanovení inkorporační princip zjevný. Nicméně je nutné uvést, že v rámci přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti nemůžeme hovořit pouze o principu inkorporačním, ale o jeho kombinaci s principem teorie sídla¹³⁵.

¹³¹ NOVOTNÝ, Petr. *Osobní statut obchodní společnosti*. EPRAVO.CZ. 2006. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/osobni-statut-obchodnich-spolecnosti-41447.html>.

¹³² PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 73.

¹³³ NOVOTNÝ, Petr. 2006, op. cit.

¹³⁴ PAUKNEROVÁ, Monika, 2005, op. cit. str. 244.

¹³⁵ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

Inkorporační princip dále přijímá i Občanský zákoník, který v ustanovení § 3024 odst. 2 mimo jiné uvádí, že „*Způsobilost nabývat práva a zavazovat se k povinnostem, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoba podle právního řádu, podle něhož byla založena, jí náleží rovněž v oblasti českého právního řádu.*“ V předmětném ustanovení je jinými slovy výslovně zakotveno, že právnická osoba se řídí právem státu, podle něhož je založena, což plně odpovídá všemu výše uvedenému.

Dále je vhodné uvést, že i smlouvy o právní pomoci, které Česká republika uzavřela například s Bulharskem nebo Maďarskem, jsou založeny na inkorporačním principu¹³⁶.

3.3.2. Princip teorie sídla

Tento princip stojí na teorii, která uznává pouze právní řád toho státu, kde má obchodní společnost své skutečné sídlo, a právě pouze právní řád takového státu by měl mít pravomoc regulovat vnitřní záležitosti takové obchodní společnosti¹³⁷. Ačkoli neexistuje obecně přijímaná definice pojmu skutečné sídlo¹³⁸, může být toto chápáno jako sídlo hlavní správy či vedení obchodní společnosti, případně též jako středisko provozu nebo hlavní místo podnikání takové obchodní společnosti. V návaznosti na větu předchozí nelze tedy hovořit o sídlu statutárním uvedeném v zakládajícím dokumentu takové obchodní společnosti, jako o rozhodném, ale o sídlu faktickém, kde se soustřeďuje faktická činnost dotyčné obchodní společnosti¹³⁹.

Má-li obchodní společnost založená na principu teorie sídla své faktické sídlo v jiném státě, než v tom, dle něhož byla založena, pak není v takovém státě uznávána.

¹³⁶ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 252.

¹³⁷ EBKE, Werner F. *The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws*. 2002. THE INTERNATIONAL LAWYER. Vol. 36. No. 3. Str. 1015. [cit. 2019-05-15]. Dostupné on-line z: www.heinonline.org.

¹³⁸ EBKE, Werner F. 2002, op. cit. str. 1016.

¹³⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 80. Též KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2015, op. cit. str. 252.

To vede k situaci, že bude-li chtít taková společnost do tohoto jiného státu přemístit své sídlo, bude muset být znovu zřízena v souladu s právním řádem takového jiného státu¹⁴⁰. Nejen z tohoto důvodu bývá princip teorie sídla označován jako nepřítel v případě integračních snah evropských států v souvislosti se základními právy zakotvenými právě právem EU, konkrétně s volným pohybem osob¹⁴¹.

Naproti tomu má i princip teorie sídla své výhody. Lze totiž o něm hovořit jako o ochranném principu, a to především z důvodu, že rozhodným nebude právo jiného státu, ale právo domácí, které je dotčným obchodním společností dobře známo, což vede i k ochraně společníků a členů takové společnosti, a též i jejich zaměstnanců či věřitelů¹⁴².

3.3.3. Princip teorie kontroly

Nakonec je na místě si zde pro úplnost uvést i poslední z výše uvedených principů, a to princip teorie kontroly. Tento princip považujeme za „třetí“ alternativu k principu inkorporačnímu a k principu teorie sídla. Na rozdíl od dvou výše zmíněných principů, chcete-li teorií, tento spočívá na úplně jiném principu, přičemž v praxi je možné, aby výše zmíněné principy jistým způsobem překrýval¹⁴³.

Rozhodným právním řádem pro teorii kontroly je právní řád státu, na jehož základě je příslušníky takového státu vykonávána moc v dotčné obchodní společnosti, tedy jakými příslušníky je kontrolována. Určujícím kritériem pak může být státní příslušnost zakladatelů, členů vedení nebo členů obchodní společnosti¹⁴⁴ či osob

¹⁴⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 81.

¹⁴¹ NOVOTNÝ, Petr. 2006, op. cit.

¹⁴² PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 85.

¹⁴³ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 94.

¹⁴⁴ KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. 2008, op. cit. str. 57.

majících zásadní vliv na fungování takové obchodní společnosti¹⁴⁵, přičemž jejich podíl určený procenty činí nejméně 50 %¹⁴⁶.

Největšího významu požíval princip kontroly zejména v obdobích, kdy ve světě docházelo k válečným konfliktům, neboť v tuto chvíli bylo nutno zjistit, zda náhodou nevykonávají ve společnosti zásadní vliv státní příslušníci znepráteleného státu¹⁴⁷.

V současné době požívá teorie kontroly svého významu především v rámci cizineckého práva, a dále i v rámci evropské právní úpravy v souvislosti se svobodou usazování¹⁴⁸. K této teorii je nakonec nutné dodat, že ač je považována za „třetí“ alternativu k výše zmíněným principům, nelze ji vůči výše zmíněným považovat za plnohodnotnou. Nicméně je možné, že v období politické krize se může znovu přihlásit o slovo¹⁴⁹.

¹⁴⁵ DOULA, Sufjan. *Osobní statut právnických osob v mezinárodním právu soukromém z globálního hlediska*. Právní prostor.cz. 2015. [cit. 2019-05-15]. Dostupné on-line z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/osobni-statut-pravnicky-ch-osob-v-mezinarodnim-pravu-soukromem-z-globalniho-hlediska>.

¹⁴⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 94.

¹⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 95.

¹⁴⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 97.

¹⁴⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. 1998, op. cit. str. 103.

4. Přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti v českém právu

K institutu přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti se váže dlouhá historie, a to nejen v českém právu, ale i v právu evropském. Avšak o pohledu práva evropského na tento institut dále níže v samostatné kapitole. V rámci českého práva byl tento institut historicky upraven už v *obchodním zákoníku*¹⁵⁰, konkrétně v ustanovení § 24 odst. 2, které jednotlivým subjektům umožňovalo v ČR založit obchodní společnost, a to jak v rámci českého právního řádu, tak i v rámci právního řádu zahraničního státu. Samotné přemístění sídla obchodní společnosti do ČR *obchodní zákoník* dále upravoval v ustanovení § 26, ve kterém výslovně uváděl, že „*Vnitřní právní poměry právnické osoby (...) se i po přeložení jejího sídla do tuzemska řídí právním řádem státu, podle něhož byla založena.*“ Ovšem instituty založení, respektive přemístění sídla obchodní společnosti podle zahraničního práva, v souvislosti s předmětnými ustanoveními, byly posléze zrušeny, a to k 1. lednu 2001. A to především toho důvodu, neboť by tyto odporovaly několika právním principům, konkrétně principu rovnosti a právní jistoty¹⁵¹. V českém právním řádu v současnosti upravují přeshraniční přemístění sídla obchodních společností tři právní předpisy, jejichž úpravu institutu přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti si níže v kapitole podrobněji rozebereme.

4.1. Zákon o mezinárodním právu soukromém (východisko)

Jak uvedeno výše, i jedním ze zmíněných zákonů, jež se dotýkají institutu přeshraničního přemístění sídla, je i Zákon o mezinárodním právu soukromém. Tento v ustanovení § 30 odst. 3 výslovně uvádí následující „*Právnická osoba se sídlem v České republice může být založena pouze podle českého právního řádu. Tím není dotčena možnost přemístit do České republiky sídlo právnické osoby založené podle*

¹⁵⁰ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Tento byl zrušen 1. lednu 2014 zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem.

¹⁵¹ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

právního řádu cizího státu, která má sídlo v zahraničí, jestliže to umožňují mezinárodní smlouva, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo jiný právní předpis.“

Dle věty první shora uvedeného ustanovení lze v České republice založit právnickou osobou pouze dle českého právního řádu, z čehož vyplývá, že pouze české právo je jediným možným osobním statutem pro právnickou osobu se sídlem v České republice¹⁵².

Předmětné ustanovení dále uvádí, že není vyloučeno, aby zahraniční právnická osoba, založena dle práva jiného státu, jež má sídlo v jiném státu, mohla své sídlo přemístit do České republiky, avšak za předpokladu, že takové přemístění umožňuje, nicméně nejen, mezinárodní smlouva. V návaznosti na větu předchozí je nutné dodat, že žádná mezinárodní smlouva umožňující uznávání společností v souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla obchodní společnosti v současné době neexistuje¹⁵³. Tudíž o možnosti přemístit sídlo zahraniční osoby do České republiky můžeme uvažovat pouze na úrovni teorie. Nicméně v minulosti byla snaha o přijetí mezinárodních smluv, které by upravovaly uznávání zahraničních obchodních společností. Konkrétně se jednalo o Haagskou úmluvu z roku 1956 či Úmluvu Evropského hospodářského sdružení z roku 1968, avšak tyto nikdy nevstoupily, z důvodu nedostatku ratifikací jednotlivých států, v platnost¹⁵⁴.

Přemístění sídla zahraniční společnosti do České republiky dále musí být v souladu s přímo použitelným předpisem Evropské unie. S ohledem na ustanovení *článku 10 Ústavy ČR*¹⁵⁵ má takový předpis přednost před jakýmkoliv vnitrostátním,

¹⁵² BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, str. 187.

¹⁵³ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹⁵⁴ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. 2014, op. cit. str. 194.

¹⁵⁵ Znění článku 10 Ústavy ČR je následující: „*Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“

tedy českým, právním předpisem, což ostatně vyplývá i ze *Zákona o mezinárodním právu soukromém*¹⁵⁶. Smlouva o fungování Evropské unie v článku 49 mimo jiné uvádí, že „jsou zakázána omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území jiného členského státu“. To znamená, že právo Evropské unie přiznává společnostem právo přemístit své sídlo do jiného členského státu, a to bez ohledu na vnitrostátní právní úpravu jednotlivých členských států¹⁵⁷. K přeshraničnímu přemístění sídla na úrovni členských států se váže i spousta judikatury Soudního dvora Evropské unie, avšak v této části ji záměrně neuvádím, neboť téhle je v této práci níže vyčleněna samostatná kapitola.

Za jiný právní předpis, jak uvádí výše zmíněné ustanovení § 30 odst. 3 *Zákona o mezinárodním právu soukromém*, považujeme český právní předpis¹⁵⁸. Úpravu přeshraničního přemístění sídla dále podrobněji upravuje zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, a to v případě přeshraničního přemístění sídla obchodních společností v rámci členských států, a dále i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

4.2. Přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti dle zákona o přeměnách obchodních společností a družstev

Úprava přeshraničního přemístění sídla obchodních společností je v rámci českého právního řádu, jak uvedeno výše, dále obsažena v zákoně č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen „**Zákon o přeměnách**“). Samotný název zákona o problematice přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti nehovoří, avšak pro účely *Zákona o přeměnách* se přeměnou, respektive přeshraniční přeměnou obchodní společnosti rozumí i přeshraniční přemístění sídla

¹⁵⁶ Ustanovení § 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, které mimo jiné uvádí, že „*Zákon se použije v mezích (...) přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie.*“ [cit. 2019-02-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁵⁷ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹⁵⁸ BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. 2014, op. cit. str. 187.

obchodní společnosti, jak mimo jiné uvádí ustanovení § 1 odst. 2, respektive ustanovení § 59a odst. 1 tohoto zákona. Institut přeshraničního přemístění sídla obchodních společností byl do Zákona o přeměnách promítnut rozsáhlou novelou, konkrétně zákonem č. 355/2011 Sb., a to s účinností k 1. lednu 2012¹⁵⁹. Zmíněná novela byla inspirována a v zásadě provádí rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci *Cartesio*¹⁶⁰, přičemž tomuto rozhodnutí se v této práci budeme věnovat podrobněji níže. Dále pro účely této práce budeme pro přeshraniční přemístění sídla též užívat i kratšího termínu přeměna, případně přeshraniční přeměna.

Takovou přeshraniční přeměnou ve formě přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti se dle Zákona o přeměnách rozumí nejen přemístění sídla obchodní společnosti z jiného členského státu do ČR, ale i přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti z ČR do jiného členského státu¹⁶¹. Přeshraniční přeměnu sídla obchodní společnosti do ČR pak Zákon o přeměnách upravuje v ustanoveních § 384a a násl., respektive v ustanoveních § 384f a násl. pro přeshraniční přeměnu obchodní společnosti do jiného členského státu, tedy do zahraničí.

Přeshraniční přemístění sídla do ČR může zahraniční obchodní společnost provést i bez toho, aniž by musela být zrušena, a poté, avšak v souladu s právními předpisy platnými v ČR, znovu založena jako nová obchodní společnost. Nicméně výše uvedené je možné pouze za předpokladu, že takovou přeměnu nezakazují právní předpisy platné na území toho členského státu, ve kterém má taková obchodní společnost své sídlo¹⁶².

Dalším z požadavků Zákona o přeměnách na přemístění sídla zahraniční obchodní společnosti do ČR je, aby taková společnost změnila svoji právní formu užívanou v jiném členském státu na formu české obchodní společnosti, kterou český

¹⁵⁹ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹⁶⁰ DVOŘÁK, Tomáš. *Přeměny obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, str. 365.

¹⁶¹ DĚDIČ, Jan. *Novinky v právní úpravě přeměn obchodních společností a družstev*. Obchodněprávní revue. 2012, č. 1. Str. 9.

¹⁶² DĚDIČ, Jan. 2012, op. cit. str. 9.

právní řád uznává, přičemž po této změně se vnitřní právní poměry, tedy osobní statut takové obchodní společnosti, budou řídit právě platnými právními předpisy v ČR¹⁶³. Dle ustanovení § 30 Zákona o mezinárodním právu soukromém jsou vnitřními poměry otázky řídicí se osobním statutem obchodní společnosti. Dle Brodce je nezbytné zdůraznit, že v případě, kdy by došlo pouze k aplikaci ustanovení § 30 odst. 1 Zákona o mezinárodním právu soukromém, řídily by se vnitřní poměry obchodní společnosti právem státu, podle jehož právních předpisů byly založeny. Nicméně Zákon o mezinárodním právu soukromém v ustanovení § 30 odst. 3 odkazuje na úpravu Zákona o přeměnách, který v ustanovení § 384 výslovně uvádí, že v případě změny právní formy obchodní společnosti v souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla společnosti do ČR se mají vnitřní poměry, tedy osobní statut takové společnosti, řídit právním řádem státu, v němž mají své sídlo, tedy českým právním řádem¹⁶⁴.

Přeshraniční přeměna je přípustná téměř v každé fázi existence obchodní společnosti, přičemž i zde se objevují výjimky, které takovou přeměnu omezují, či dokonce zakazují¹⁶⁵. Takovým zákazem může být například přeshraniční přeměna, jejímž účastníkem je obchodní společnost, jejíž poměry se řídí odlišným právním řádem, než je právní řád některého z členských států¹⁶⁶. Zákon o přeměnách sice takový zákaz výslovně neuvádí, avšak z dikce zákona považujeme zahraniční obchodní společnost pouze za takovou společnost, která se řídí právem pouze jiného členského státu nebo která má sídlo či hlavní provozovnu pouze v jiném členském státu, nikoliv ve státech tzv. třetích zemí. Dalšími překážkami, v jejichž důsledku nemůže dojít k uskutečnění přemístění sídla do ČR jsou případy, kdy jsou takové společnosti v likvidaci, nebo bylo-li na jejich majetek zahájeno insolvenční řízení¹⁶⁷, a to především

¹⁶³ Ustanovení § 384a zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁶⁴ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹⁶⁵ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 11.

¹⁶⁶ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 295.

¹⁶⁷ Ustanovení § 384c zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

z důvodu ochrany věřitelů. Tato úprava našla inspiraci v ustanovení článku 8 odst. 15 nařízení Rady ES č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti¹⁶⁸.

Stěžejní roli v procesu přemístění sídla zahraniční obchodní společnosti do ČR hraje notář, který má v procesu přemístění za úkol vydat osvědčení pro zápis do českého obchodního rejstříku¹⁶⁹. Notář však vychází z osvědčení vydaného příslušným orgánem toho členského státu, z něhož se obchodní společnost do ČR „stěhuje“, přičemž v tomto neprovádí úplný přezkum, nýbrž osvědčuje splnění zákonných požadavků pro zápis zahraniční společnosti do obchodního rejstříku¹⁷⁰. V ustanovení § 384d odst. 3 Zákona o přeměnách se dále uvádí, že takové osvědčení nesmí být starší než 6 měsíců. Účinnost přemístění sídla obchodní společnosti do ČR nabývá zápisem do českého obchodního rejstříku. Avšak nutno dodat, že v případě, kdy zahraniční rejstřík spojuje právní účinky s výmazem, nabývá předmětné přemístění účinnosti právě dnem takového výmazu¹⁷¹.

Jak uvedeno výše, Zákon o přeměnách dále umožňuje přemístění sídla české obchodní společnosti do jiného členského státu, a to dvěma následujícími způsoby. Za prvé, přemístí-li taková společnost své sídlo, nedochází zde k zániku takové společnosti, čímž není dán důvod ke vzniku nové obchodní společnosti, přičemž její právní forma i osobní statut se v takovém případě dále řídí českým právním řádem, a to pouze za předpokladu, že právní úprava členského státu, do něhož je sídlo české společnosti přemísťováno, nestanoví něco jiného¹⁷². Druhým způsobem v rámci přemístění sídla obchodní společnosti do jiného členského státu je změna právní formy společnosti na právní formu takové společnosti, jakou uznává právní řád státu, do kterého česká obchodní společnost své sídlo přemísťuje. Nicméně i zde pouze za předpokladu,

¹⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 355/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. K bodu 484. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁶⁹ Ustanovení § 384d zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁷⁰ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 369.

¹⁷¹ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 371.

¹⁷² DĚDIČ, Jan. 2012, op. cit. str. 9.

nezakazují-li takové přemístění právní předpisy dotčeného členského státu¹⁷³. Odpověď na otázku, který z uvedených způsobů je v případě přemístění sídla obchodní společnosti do jiného členského státu lépe realizovatelný, určují jednotlivé členské státy prostřednictvím své právní úpravy¹⁷⁴.

Aby k samotné přeměně do jiného členského státu mohlo vůbec dojít, je nutné splnit několik zákonných podmínek. Nejprve je nutné splnit stejnou podmínku jako u přemístění sídla zahraniční obchodní společnosti do ČR, která představuje překážku pro takovou přeměnu. To znamená, že obchodní společnost účastnící se přemístění sídla do jiného členského státu nesmí být v likvidaci, ani v úpadkovém řízení¹⁷⁵. Dále musí být vyhotoven projekt přeshraničního přemístění sídla do zahraničí, jehož podstatnými náležitostmi musí mimo jiné být nové zamýšlené sídlo, dále zakladatelské právní jednání, jež vyžadují právní předpisy členského státu, do něhož obchodní společnost své sídlo stěhuje, dále údaj o tom, kterým právním řádem se bude řídit osobní statut společnosti po tom, co v důsledku přemístění sídla nastanou jeho právní účinky, a v neposlední řadě práva na ochranu společníků a věřitelů¹⁷⁶.

K přemístění sídla do jiného členského státu se dále váže otázka, zda poté, co nastanou účinky přeměny, bude možné aplikovat ustanovení českého právního řádu. Jak uvádí Brodec, zákonodárce v tomto případě projevuje svůj zájem chránit věřitele společnosti, která své sídlo přemístila do jiného členského státu¹⁷⁷. Z tohoto důvodu Zákon o přeměnách v ustanovení § 59v zakotvuje ručení společníků i poté, co nastaly účinky přeshraniční přeměny, a to ve stejném rozsahu, ve kterém ručili před přeshraniční přeměnou. Přičemž ještě před tím, než k samotnému přemístění sídla dojde, to jest než notář vydá k takovému přemístění osvědčení, musí dotčená obchodní společnost v souvislosti se svými dluhy, které vznikly před uskutečněním takové

¹⁷³ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹⁷⁴ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 372.

¹⁷⁵ Ustanovení § 384i zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁷⁶ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 373.

¹⁷⁷ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

přeměny, prokázat splnění podmínek na ochranu věřitelů a společníků, které Zákon o přeměnách takové společnosti stanoví¹⁷⁸.

Vydá-li notář osvědčení pro zápis přeshraničního přemístění sídla do obchodního rejstříku toho členského státu, do kterého má být sídlo obchodní společnosti přemístěno, a uplynula-li třicetidenní lhůta od *schválení*¹⁷⁹ takové přeměny, teprve poté může být podán návrh na zápis obchodní společnosti do „cizího“ obchodního rejstříku¹⁸⁰. Účinnost přemístění obchodní společnosti do jiného členského státu nastává buď dnem, kterým je taková společnost zapsána do obchodního rejstříku toho státu, do kterého je přemísťováno sídlo takové společnosti, avšak pouze za předpokladu, že právní řád dotčeného členského státu nestanoví něco jiného, nebo případně výmazem z českého obchodního rejstříku¹⁸¹.

Teprve po nabytí účinnosti přemístění sídla obchodní společnosti do jiného členského státu lze podat návrh na výmaz takové společnosti z českého obchodního rejstříku, přičemž údaj o přemístění, nové sídlo a případně i označení obchodního rejstříku toho členského státu, kam byla obchodní společnost přemístěna, se zapíše do českého obchodního rejstříku¹⁸².

Zvláštním případem pro přemístění sídla z ČR do zahraničí jsou obchodní společnosti podléhající dohledu nebo dozoru českého správního orgánu či České národní banky. K takové přeshraniční přeměně je nutné mít souhlas těchto orgánů,

¹⁷⁸ Ustanovení § 384l zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁷⁹ Ustanovení § 372 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů., které mimo jiné uvádí, že u společností s ručením omezeným a akciových společností musí dojít ke schválení přemístění sídla společnosti do zahraničí valnou hromadou, avšak toto neplatí, není-li ve společnosti nikdo, kdo by mohl z takové společnosti vystoupit. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁸⁰ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 376.

¹⁸¹ DVOŘÁK, Tomáš. 2015, op. cit. str. 377.

¹⁸² Ustanovení § 384p zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

avšak pouze za předpokladu, kdy zvláštní zákon nestanoví něco jiného¹⁸³. V případě záměru přemístit sídlo české obchodní společnosti do jiného členského státu je třeba zkoumat, zda taková obchodní společnost nepodléhá dohledu, případně dozoru orgánů veřejné moci. Toto je třeba zkoumat i za předpokladu, kdy zvláštní právní předpis takovou povinnost nestanoví. Obchodními společnostmi, které jsou v rámci přeshraniční přeměny dotčeny takovým dohledem, případně dozorem, jsou především, avšak nejen, banky, pojišťovny, investiční společnosti, ale také i provozovatelé rozhlasového či televizního vysílání¹⁸⁴.

4.3. Přeshraniční přemístění sídla společnosti dle občanského zákoníku

Jako poslední si v rámci českého právního řádu rozebereme přeshraniční přemístění sídla právnických osob z pohledu Občanského zákoníku. Tento přemístění sídla upravuje v ustanovení § 138 a násl. V návaznosti na větu předchozí je nutno uvést, že úprava přemístění sídla je v Občanském zákoníku chybně označena. A to z toho důvodu, že nelze hovořit o obecné úpravě přemístění sídla, když z dikce předmětných ustanovení jasně vyplývá, že se zde hovoříme o přeshraničním přemístění sídla¹⁸⁵.

Úprava Občanského zákoníku je oproti Zákonu o přeměnách obecnější, neboť jeho ustanovení neomezují přeshraniční přemístění sídla pouze na členské státy, jak je tomu právě v Zákoně o přeměnách. Nicméně se lze setkat i s tvrzením, že Zákon o přeměnách je *lex specialis* k Občanskému zákoníku, a proto i v rámci Občanského zákoníku bychom v případě přeshraničního přemístění sídla měli uvažovat pouze na úrovni členských států, což vylučuje, aby se právnická osoba pocházející z jiných než

¹⁸³ Ustanovení § 384h zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-08]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁸⁴ DĚDIČ, Jan a kolektiv. *Přeměny obchodních společností a družstev pro podnikatelskou praxi. Praktická příručka pro přípravu a schvalování přeměn*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2012, str. 331.

¹⁸⁵ DVOŘÁK, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 476.

členských států, to jest z tzv. třetích zemí, v důsledku přemístění sídla, staly právníky osobami dle českého právního řádu¹⁸⁶.

Dále je nutno uvést, že přeshraničí přemístění sídla právnických osob je v Občanském zákoníku upraveno samostatně, a tudíž o něm nelze hovořit jako o přeměně ve smyslu Zákona o přeměnách, neboť Občanský zákoník o přeměně hovoří pouze v případě fúze, rozdělení a změny právní formy¹⁸⁷.

Občanský zákoník v ustanovení § 138 odst. 1 výslovně uvádí, že přemístit své sídlo do ČR může ta právní osoba, která má sídlo v zahraničí, a to pouze za předpokladu, pokud takové přemístění nezakazuje právní řád státu, ve kterém má své sídlo. Jediným omezením je dle Občanského zákoníku případ, kdy by se jednalo o právní osobu zakázanou dle ustanovení § 145 *Občanského zákoníku*¹⁸⁸. Jak uvedeno výše, autorský kolektiv *komentáře*¹⁸⁹ k Občanskému zákoníku se v souvislosti s výše uvedeným domnívá, že přemístění sídla právní osoby z jiných, než členských států, je vyloučeno.

Z výše uvedeného důvodu je tedy třeba uvést i příklad z praxe. Advokátní kancelář Rentsch s.r.o. v roce 2017 úspěšně provedla přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti ze Švýcarska do České republiky. A ač uvádí, že i oni „z *procesní opatrnosti a absence speciální právní úpravy pro takové případy (...) analogicky následovali i ustanovení, jejichž splnění vyžaduje pro přeshraniční přemístění sídla*

¹⁸⁶ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 728.

¹⁸⁷ Ustanovení § 174 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-09]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁸⁸ Toto ustanovení vymezuje případy, za jakých podmínek je zakázáno založit právní osobu. Výčet tohoto zákazu je obsáhlý, a proto zde uvedu jen úvodní větu v odst. 1 předmětného ustanovení, které zní: „Zakazuje se založit právní osobu, jejímž účelem je porušení práva nebo dosažení nějakého cíle nezákonným způsobem (...)“.

¹⁸⁹ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 728.

zákon o přeměnách“, postupovali v rámci realizace samotného přemístění právě v režimu ustanovení § 138 Občanského zákoníku¹⁹⁰.

Chce-li zahraniční právnická osoba přemístit své sídlo do ČR, musí dojít ke změně jejího osobního statutu, čímž se její vnitřní právní poměry budou řídit českým právním řádem, a dále bude třeba, aby došlo ke změně její právní formy na formu české právnické osoby¹⁹¹. V návaznosti na uvedené je nutno uvést, že z dikce zákona je nejasné, jaké zahraniční entity mohou své sídlo do ČR přemístit, neboť zákon hovoří pouze o právnických osobách, přičemž dále neuvádí, co se takovými právnickými osobami myslí¹⁹².

V mezích Občanského zákoníku je nicméně dále možné přemístit sídlo právnické osoby i do zahraničí. Takové přemístění je možné pouze za podmínky, že je v souladu s veřejným pořádkem a je přípustné z pohledu právního řádu toho státu, do kterého je sídlo právnické osoby přemísťováno¹⁹³. Dle Dvořáka přemístění sídla právnické osoby do zahraničí „*není žádnou maličností či pouhou technikálií*“, ale zásadním krokem takové právnické osoby, čemuž zákon zcela neodpovídá, neboť neobsahuje žádné mantinely k ochraně členů dotčených právnických osob¹⁹⁴.

V případě realizace záměru přemístit své sídlo do zahraničí má taková právnická osoba povinnost tento záměr zveřejnit, a to včetně uvedení svého nového sídla a právní formy, nejméně tři měsíce předtím, než k předpokládanému přemístění sídla dojde.

¹⁹⁰ Advokátní kancelář RENTSCH s.r.o. *Přehranicní přemístění sídla do České republiky v novém světle*. 2017. [cit. 2019-03-22]. Dostupné on-line z:

<http://www.rentsch.cz/index.php/cz/novinky/novinky/preshranicni-premisteni-sidla-do-ceske-republiky-v-novem-svetle>.

¹⁹¹ BRODEC, Jan. 2016, op. cit. str. 273.

¹⁹² DVOŘÁK, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 477.

¹⁹³ Ustanovení § 139 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-11]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁹⁴ DVOŘÁK, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 478.

Důvodem je ochrana věřitelů, kteří mají v případě zhoršení dobytosti svých pohledávek v souvislosti s přemístěním sídla dlužníka, tedy předmětné právnické osoby do zahraničí, právo své dosud nesplátné pohledávky zajistit. Za předpokladu, že se dotčení věřitelé s právnickou osobou na zajištění svých pohledávek nedohodnou, je úkolem soudu, aby v této věci rozhodl. V případě, kdy právnická osoba nebude respektovat takové rozhodnutí soudu, budou za dluhy právnické osoby ručit členové statutárního orgánu. Nicméně je třeba dodat, že toto ručení se netýká těch členů, kteří prokázali dostatečné úsilí v souvislosti se splněním povinnosti na základě rozhodnutí soudu¹⁹⁵.

Nicméně je nutné zdůraznit, že ač předmětná ustanovení Občanského zákoníku vychází ze Zákona o přeměnách, v konečném důsledku nestanoví žádná kritéria kontroly, jak je tomu právě v Zákoně o přeměnách. Nelze tedy vyloučit, že právnická osoba přemístí své sídlo do zahraničí bez toho, aniž by splnila povinnosti, které jí Občanský zákoník ukládá. A poté, kdy se přeshraniční přemístění sídla právnické osoby do zahraničí nabude účinnosti, nelze pak takovou právnickou osobu jakýmkoliv způsobem postihnout¹⁹⁶.

Účinnost přemístění sídla právnické osoby dle ustanovení § 142 Občanského zákoníku nastává dnem, kdy dojde k zápisu adresy nového (zahraničního) sídla do příslušného veřejného rejstříku. Uvedené ustanovení však skýtá mnoho nejasností, a to především z toho důvodu, že z něj není patrné, zda rozhodujícím zápisem do obchodního rejstříku je český veřejný rejstřík či rejstřík toho státu, kam právnická osoba přemístila své sídlo¹⁹⁷. V takovém případě by teoreticky mohlo dojít ke kuriózní situaci, kdy by dotyčná právnická osoba mohla být považována za právnickou osobou dle

¹⁹⁵ Ustanovení § 140 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. [cit. 2019-03-12]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

¹⁹⁶ DVOŘÁK, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 480.

¹⁹⁷ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 744.

právního řádu přijímacího i odchozího státu¹⁹⁸. Avšak v tomto případě se názory komentátorů předmětného ustanovení značně rozchází. Lavický a kolektiv mají za to, že v souvislosti s předmětným ustanovením by pro účinnost přemístění sídla právnické osoby měl být stěžejním zápis do veřejného rejstříku toho státu, kam taková právnická osoba své sídlo přemístila, neboť z dikce zákona zde hovoříme o zápisu adresy sídla do veřejného rejstříku¹⁹⁹. Naproti tomu Dvořák uvádí, že předmětné ustanovení je třeba vykládat jen a pouze z pohledu českého právního řádu, který určí rozhodný okamžik přemístění sídla právnické osoby do jiného státu²⁰⁰. V souvislosti s výše uvedeným se přikláním k názoru Lavického a kolektivu, protože zákon uvažuje toliko se zápisem adresy sídla právnické osoby do veřejného rejstříku, nikoliv s jeho výmazem.

¹⁹⁸ DVOŘÁK, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 482.

¹⁹⁹ LAVICKÝ, Petr a kolektiv. 2014, op. cit. str. 744.

²⁰⁰ DVOŘÁK, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. 2014, op. cit. str. 482.

5. Přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti dle práva Evropské unie

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, k čemuž došlo dne 1. května 2004 na základě celostátního referenda, se ČR zavázala i k dodržování právních předpisů přijatých na půdě Evropské unie a implementovaných do českého právního řádu prostřednictvím nařízení či směrnic. I přes částečnou ztrátu svrchovanosti skýtá vstup do EU pro Českou republiku, a to nejen v rámci práva obchodních společností, spoustu výhod, a to především v souvislosti se zakotvením základních svobod.

5.1. Primární právo

Výše jsme si uvedli, že primárním právem EU jsou především smlouvy, konkrétně tedy Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie. Pro tuto práci je stěžejní smlouvou druhá z uvedených ve větě předchozí, tedy Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“).

V systému primárního práva Evropské unie je ze čtyř základních svobod (volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu) pro úpravu přemístění sídla obchodních společností důležitý zejména volný pohyb osob ve formě tzv. *svobody usazování*.²⁰¹ Právo usazování upravuje Smlouva o fungování evropské unie v článcích 49 až 55.

Výše jsme si uvedli, že obchodní společnost je chápána jako útvar založený za účelem podnikání. V návaznosti na větu předchozí se tedy domnívám, že v souvislosti s přeshraničním přemístění sídla obchodní společnosti v rámci právní úpravy EU, je vhodné uvést i článek 16 Listiny základních práv EU²⁰², neboť právě tento zakotvuje

²⁰¹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 10.

²⁰² Článek 16 Listiny základních práv Evropské unie. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

svobodu podnikání, přičemž uvádí, že „*Svoboda podnikání se uznává v souladu s právem Unie a vnitrostátními zákony a zvyklostmi.*“

Již zmíněný článek 49 SFEU je s ohledem na název této kapitoly stěžejním ustanovením pro přeshraniční přemístění sídla obchodní společnosti v rámci primárního práva EU, neboť tímto článkem je zakázáno omezení svobody usazování, a zároveň vyžadováno rovné zacházení pro příslušníky jednotlivých členských států na území jiných členských států. Přičemž toto platí jak pro primární usazování, které slouží především účelu založení nové obchodní společnosti na území jiného členského státu, tak pro sekundární usazování, které slouží primárně usazeným společnostem v jiném členském státě k případnému zřizování svých zastoupení, poboček či dceřiných společností²⁰³.

Právo usazování závisí u obchodních společností zejména na jejich příslušnosti k EU, což přímo vychází i z ustanovení článku 54 SFEU, neboť tento výslovně uvádí, že ty (obchodní) společnosti, které byly založené podle práva některého z členských států, musí mít v některém z členských států zapsané i své sídlo, svou ústřední správu nebo hlavní provozovnu²⁰⁴, což mimo jiné poukazuje, ostatně jak uvedeno výše, na široké vymezení obchodních společností v rámci právní úpravy EU, neboť takto širokým vymezením je pokryta celá škála různých právních forem obchodních společností upravených právními řády jednotlivých členských států.

Nicméně je nutné uvést, že ty obchodní společnosti, které mají v plánu přeshraničně přemístit své sídlo do jiného členského státu, se s ohledem na nedostatečnou úpravu práva EU stále musejí opírat o právní úpravu dotyčných členských států. Navíc většina právních řádů jednotlivých členských států ani nevymezuje mantinely, které souvisí s přemístěním sídla. To má za následek nutnost posoudit každý jednotlivý případ, a to především za účelem zjištění, zda jednotlivé

²⁰³ TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír. 2017, op. cit. str. 232.

²⁰⁴ TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír. 2017, op. cit. str. 233.

právní úpravy obsažené v právních řádech jednotlivých členských států jsou v souladu s právem unijním, především pak se svobodou usazování²⁰⁵.

Dále je nutné uvést, že na půdě EU je snaha o postupné odstraňování omezení související se svobodou usazování, a to především odstranění omezení pro obchodní společnosti, které chtějí v jiném členském státě zřídit své zastoupení, pobočku či dceřinou společnost²⁰⁶, a to prostřednictvím práva sekundárního, konkrétně směrnic, jak ostatně uvádí ustanovení článku 50 odst. 1 SFEU, které mimo jiné říká, že (orgány EU) „přijmou (...) směrnice k zavedení svobody usazování v určité oblasti činnosti.“

5.2. Sekundární právo

I pro sekundární svobodu usazování je stěžejní ustanovení článku 49 SFEU, přičemž touto je myšleno zejména zřizování zastoupení, poboček či dceřiných společností jednotlivými společnostmi, jak ostatně uvedeno výše. Zřizovat zastoupení, pobočky a dceřiné společnosti však mohou pouze ty obchodní společnosti, které se řídí právním řádem jiného členského státu, či mají v takovém členském státu své sídlo, nikoliv ty společnosti, které se řídí právním řádem států nečlenských, tedy právním řádem tzv. třetích zemí.

K úpravě přemístění sídla obchodní společnosti slouží především právní akty EU ve formě nařízení a směrnic, avšak tato úprava je nedostačující. Co se týká nařízení, s těmito se v souvislosti s obecnou úpravou přeshraničního přemístění sídla obchodní společnosti na úrovni práva EU setkáváme pouze u nadnárodních forem společností²⁰⁷.

²⁰⁵ MIŠŮR, Peter. *Harmonizace právního rámce pro přeshraniční přeměny, fúze a rozdělení společností*. Obchodněprávní revue. 2018, č. 7-8. Str. 227. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

²⁰⁶ Ustanovení článku 50 odst. 2 písm. f) Smlouvy o fungování Evropské unie. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

²⁰⁷ Jedná se o *evropskou společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení a o evropskou družstevní společnost*, jak uvedeno výše v této práci.

Zde si proto dovolím zmínit pouze Nařízení o statutu evropské společnosti, které bylo mimo jiné uvedeno výše, a které upravuje přeshraniční přemístění sídla evropské společnosti v ustanovení článku 8 Nařízení. Toto ustanovení ve svém prvním odstavci uvádí, že „*Sídlo SE lze přemístit do jiného členského státu v souladu s odstavci 2 až 13. Toto přemístění nesmí vést k zániku SE ani k vytvoření nové právnické osoby.*“ Z předmětného ustanovení vyplývá, že evropská společnost musí být uznána v každém členském státu bez ohledu na to, že byla založena nejen na základě Nařízení, ale i prováděcího vnitrostátního právního předpisu, který je ve všech členských státech odlišný²⁰⁸.

V případě, kdy se přeshraniční přemístění sídla evropské společnosti bude týkat České republiky, může dojít ke třem následujícím situacím souvisejícím s přeshraničním přemístěním sídla. Jednak jde o situaci, kdy evropská společnost sídlící na území ČR přemístí své sídlo do jiného členského státu, dále o situaci, kdy evropská společnost se sídlem v jiném členském státě přemístí své sídlo do ČR, a nakonec situace, kdy evropská společnost se sídlem v jiném členském státě provozovala svoji činnost na území ČR, přemístí své sídlo do úplně jiného členského státu²⁰⁹.

Aby vůbec k takovému přemístění mohlo dojít, musí dotyčná evropská společnost vypracovat projekt přemístění sídla v souladu v ustanovením článku 8 odst. 2 Nařízení, který mimo jiné za náležitosti takového projektu považuje dosavadní firmu, sídlo a spisovou značku uvedenou v příslušném rejstříku, v němž je taková evropská společnost zapsaná. Dále je třeba uvést nové sídlo, stanovy, důsledky přemístění na zaměstnance, harmonogram samotného přemístění, a nakonec i práva na ochranu akcionářů a věřitelů²¹⁰. Pro samotný zápis do obchodního rejstříku cílového státu pak bude evropská společnost povinna ještě doložit další doklady. V případě, kdy by mělo dojít k zápisu evropské společnosti do obchodního rejstříku vedeného příslušnými

²⁰⁸ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 15.

²⁰⁹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 442.

²¹⁰ Ustanovení článku 8 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001, o statutu evropské společnosti. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32001R2157>.

soudy v ČR, bude taková evropská společnost dále povinna doložit, kromě projektu přemístění sídla, také výpis z obchodního rejstříku toho státu, ve kterém dosud měla své sídlo, průkaz živnostenského nebo podnikatelského oprávnění na území ČR, listiny prokazující titul užívání místností, do kterých plánuje přemístit své sídlo či podpisové vzory osob, které jednájí jménem dotyčné evropské společnosti²¹¹.

Přemístění sídla evropské společnosti do jiného členského státu po splnění veškerých náležitostí daných Nařízením a Zákonem o SE²¹² nabývá účinnosti dnem zápisu do příslušného obchodního rejstříku²¹³.

Přemístění sídla evropské společnosti do jiného členského státu se však v praxi moc neosvědčilo, a to především z toho důvodu, že namísto jednoduchého a rychlého přemístění sídla se stal poměrně náročný administrativní a drahý proces, který navíc umocnila zkušenost dotyčných společností u orgánů veřejné moci v jiných členských státech, a to především z důvodu rozdílných právních úprav evropských společností v členských státech^{214, 215}.

V návaznosti na výše uvedené, kdy se proces přemístění sídla evropské společnosti stal doslova strašákem jednotlivých subjektů, je jistou nadějí tzv. *čtrnáctá směrnice o přeshraničním přemístění sídla*, která by měla jednotlivým obchodním společnostem umožnit přeshraniční přemístění sídla bez toho, aniž by ztratily právní

²¹¹ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 458.

²¹² Dle ust. § 8 odst. 2 Zákona o SE se jedná o návrh přemístění zapsaného sídla a usnesení valné hromady o schválení návrhu přemístění zapsaného sídla, které se uloží do sbírky listin u rejstříkového soudu.

²¹³ DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2006, op. cit. str. 458.

²¹⁴ VITOUŠ, Daniel; MAJERKOVÁ, Monika. *Zkušenost s praktickým fungováním evropské společnosti v českém právním řádu*. EPRAVO.CZ. 2017. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zkusenost-praktickym-fungovanim-evropske-spolecnosti-v-ceskem-pravnim-radu-106050.html>.

²¹⁵ MARŠÍČKOVÁ, Linda. *Svoboda pohybu společností v EU: Jak to bude dál?* 2013. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: https://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/2081_svoboda-pohybu-spolecnosti-v-eu-jak-to-bude-dal.

osobnost. Ale pouze za podmínky, že si taková společnost změní svoji právní formu na formu společnosti uznanou cílovým členským státem²¹⁶.

Další z nadějí je návrh Evropské komise z dubna roku 2018, kterým Evropská komise navrhla soubor právních norem upravující právo obchodních společností, které by harmonizovaly právo EU v souvislosti s přeshraničními přeměnami, neboť právě tyto představují účinné řešení určené společností chtějícím přemístit své sídlo do jiného členského státu, aniž by ztratily svoji právní osobnost²¹⁷. Dále tento návrh obsahuje i úpravu, dle které by došlo ke snížení administrativní zátěže a finančních nákladů, a to prostřednictvím využití elektronických komunikačních prostředků v souvislosti se založením obchodní společnosti a její následnou existencí²¹⁸.

Například ve Spojených státech amerických obchodní společnosti využívají k přemístění sídla společnosti z jednoho státu do druhého tzv. cross-state fúze. Obdobný postup by se mohl objevit i v legislativě EU. V praxi by to znamenalo, že obchodní společnost z jednoho státu by se přemístila do druhého tak, že v „novém“ státě by byla založena nová společnost, která by tu původní absorbovala²¹⁹.

S ohledem na to, že ucelená právní úprava na úrovni sekundárního práva EU je prakticky v nedohlednu, je úkolem Soudního dvora Evropské unie, aby tyto mezery v právu EU zaplňoval svými rozhodnutími.

²¹⁶ MARŠÍČKOVÁ, Linda. 2013, op. cit. Též in: DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. 2004, op. cit. str. 17.

²¹⁷ MIŠŮR, Peter. 2018, op. cit. str. 227.

²¹⁸ NĚMEČEK, Pavel; HÁJKOVÁ, Zuzana. *Evropská komise chce zjednodušit, zrychlit a zlevnit stěhování společností přes hranice*. EU Právní novinky. 2018, č. 2. Str. 12. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

²¹⁹ PELLE, Philippe. *Companies Crossing Borders within Europe*. Utrecht Law Review. 2008. Volume 4, issue 1. Str. 9. [cit. 2019-05-25]. Dostupné on-line z: www.heinonline.org.

5.3. Judikatura Soudního dvora Evropské unie ve vztahu k migraci společností

Výše jsem uvedl prameny práva Evropské unie související se svobodou usazování v souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla obchodní společnosti v rámci Evropské unie. Avšak považuji za nutné zmínit i judikaturu Soudního dvora Evropské unie, neboť mám za to, že právě judikatura je především, nicméně nejen, zárukou pro dodržování unijních předpisů a zárukou pro jejich správný výklad. Dále je však potřebná pro nastínění budoucího vývoje souvisejícího se svobodou usazování jednotlivých společností v případě přemístění jejich sídla z jednoho členského státu do jiného, a též k zodpovězení otázek, které jednotlivým subjektům vyvstanou v souvislosti se záměrem přemístit své sídlo. Níže proto uvádím stručný vývoj judikatury, přičemž poslední z uvedených si dovolím rozebrat podrobněji, neboť reflektuje nejnovější pohled Soudního dvora na tuto problematiku.

5.3.1. Centros²²⁰

Dne 5. června 1997 bylo Soudnímu dvoru Evropské unie (dále jen „**Soudní dvůr**“) doručeno usnesení dánského Nejvyššího soudu ze dne 3. června 1997, který tímto Soudnímu dvoru položil předběžnou otázku vycházející ze sporu mezi společností Centros Ltd.²²¹ a Generálním ředitelstvím obchodu a společností v Dánsku (dále jen „**Ředitelství**“). Předběžná otázka byla podána z důvodu zamítnutí zápisu pobočky společnosti Centros do dánského rejstříku, který vede Ředitelství, přičemž argumentem k zamítnutí zápisu bylo, že společnost Centros je založena podle práva Spojeného království jen proto, aby obešla zaplacení základního kapitálu v Dánsku, který je mnohokrát vyšší než ve Spojeném království. Ředitelství tímto chtělo chránit věřitele a bojovat proti podvodným úpadkům.

²²⁰ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. března 1999, věc C-212/97. *Centros Ltd. vs. Dánské generální ředitelství obchodu a společnosti*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

²²¹ Ltd. je zkratka pro *private limited company*, která je obdobou „naší“ společnosti s ručením omezeným.

Dánský zákon o společnostech s ručením omezeným nicméně založení pobočky zahraniční společnosti s podobnou právní formou, která má sídlo v jiném členském státě, umožňuje.

Z důvodu zamítnutí zápisu podal Centros k příslušnému soudu v Dánsku žalobu, přičemž tento soud rozhodl ve prospěch Ředitelství. Z tohoto důvodu Centros využil opravný prostředek a odvolal se k dánskému Nejvyššímu soudu, kde argumentoval především tím, že splňuje podmínky pro zápis pobočky do rejstříku vedeného Ředitelstvím, neboť takový zápis umožňuje právě zmíněný zákon o společnostech s ručením omezeným a že zřízení pobočky je v souladu se svobodou usazování zaručenou právem EU.

Dánský Nejvyšší soud se porot obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, zda je slučitelné s právem EU „*zamítnout zápis pobočky do rejstříku společnosti se sídlem v jiném členském státu (...) a která existuje v souladu s právními předpisy tohoto členského státu, (...) chce-li založit uvedenou pobočku, jenž by vykonávala veškeré činnosti v zemi, kde by tato pobočka byla založena, a (...) aby se (...) nemusela zakládat společnost (v Dánsku) s cílem vyhnout se upsání minimálního základního kapitálu (...)*“.

Soudní dvůr konstatoval, že založení pobočky v jiném členském státě podléhá právu EU, které zaručuje svobodu usazování a výkon činnosti v jiném členském státě prostřednictvím zastoupení. Argument Ředitelství, tedy obejití zaplacení základního kapitálu nevylučuje s ohledem na výše uvedené zápis takové pobočky, přičemž odmítnutí zápisu je neslučitelné s právem EU²²².

²²² SALAČ, Jaroslav; DOLEŽIL, Tomáš. *Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností*. Právní rozhledy. 2003, č. 5. Str. 224. [cit. 2019-03-25]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

Soudní dvůr proto vydal rozsudek, ve kterém mimo jiné uvedl, že právo EU brání zamítnutí zápisu pobočky, ale nevyloučil, aby příslušný členský stát přijal všechna opatření k zabraňování podvodům ve formě sankcí v souvislosti s ochranou věřitelů.

5.3.2. Überseering²²³

Nizozemská společnost Überseering BV (dále jen „**Společnost**“) vedla spor s německou společností Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (dále jen „**Nordic**“), a to z důvodu odstranění vad v souvislosti s pracemi, které NCC prováděla pro Společnost na území Německa. Poté dva němečtí občané nabyli podíly ve Společnosti. Soud prvního stupně měl za to, že v důsledku nabytí podílů německými občany přenesla Společnost své skutečné sídlo do Německa. Soud druhého stupně pak za to, že společnost založená dle nizozemského práva nemá v Německu právní způsobilost, čímž nemůže být účastníkem soudního sporu.

V této věci je nutno podotknout, že Německo užívá princip teorie sídla, a proto bylo v tomto případě zajímavé sledovat, jak se SDEU postaví ke slučitelnosti právě principu teorie sídla se svobodou usazování²²⁴

Spor se dostal až před německý Spolkový soudní dvůr (Bundesgerichtshof), který následně podal k SDEU dvě otázky. A to, zda „(m)usejí být články 43 ES a 48 ES (nyní články 49 a 54 SFEU) vykládány v tom smyslu, že svoboda usazování společností brání tomu, aby způsobilost k právům a povinnostem a procesní způsobilost společnosti platně založené podle práva členského státu byly posuzovány z hlediska práva jiného státu, do kterého uvedená společnost přenesla svoje skutečné sídlo, pokud z tohoto práva vyplývá, že tato společnost již nemůže ve státě usazení vymáhat u soudu práva vyplývající ze smlouvy?“ a v případě kladné odpovědi na tuto otázku, zda „(v)yplyvá ze svobody usazování společností (články 43 ES a 48 ES) (nyní články 49 a 54 SFEU)

²²³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. listopadu 2002, věc C-208/00. *Überseering BV*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: curia.europa.eu.

²²⁴ SALAČ, Jaroslav; DOLEŽIL, Tomáš. 2003, op. cit. str. 224.

povinnost posuzovat způsobilost k právům a povinnostem a procesní způsobilost společnosti podle práva státu, kde byla založena?“

SDEU se vyjádřil v tom smyslu, že výkon svobody usazování předpokládá uznání obchodních společností v tom členském státě, kde se dotyčná obchodní společnost chce usadit. To znamená, že výkon svobody usazování se předpokládá v každém členském státě.

Německo argumentovalo, že jeho pravidla napomáhají právní jistotě a ochraně věřitelů. A dále napomáhají ochraně menšinových společníků zaměstnanců, a nakonec že i daňové zájmy jsou důvodem pro omezení, která se zakládají při uplatnění principu teorie sídla.

SDEU dále uvedl, že shora uvedené důvody by za určitých okolností a podmínek mohly odůvodnit omezení svobody usazování. Nicméně takové důvody nemohou upírat procesní způsobilosti řádně založené Společnosti v jiném členském státě, ve kterém má své sídlo, neboť taková opatření popírají svobodu usazování.

Na základě výše uvedeného pak SDEU i rozhodl jednak tak, že současné články 49 a 54 SFEU brání tomu, aby společnosti založené dle práva členského státu, na jehož území má své sídlo, mohou přenést své sídlo do jiného členského státu, aniž by „nový“ stát upřel uvedené společnosti způsobilost k právům a povinnostem i procesní způsobilost. A zadruhé tak, že současné články 49 a 54 SFEU ukládají povinnost uznat způsobilost takové osoby, neboť taková společnost využívá své svobody usazování v jiném členském státě.

S ohledem na výše uvedené je nutno říci, že rozhodnutí SDEU ve věci *Überseering* signalizuje konec teorie sídla, a to přinejmenším v rozsahu uznávání společností zapsaných v jiných členských státech²²⁵.

²²⁵ *End of The Real Seat Theory*. LawTeacher.net. 2018. [cit. 2019-05-22]. Dostupné on-line z: <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/european-law/end-of-the-real-seat-theory.php>.

5.3.3. Cartesio²²⁶

Obchodní společnost Cartesio se sídlem v Maďarsku je z hlediska právní formy společností obdobou komanditní společnosti v ČR. Tato u místně příslušného maďarského krajského soudu, který rozhoduje jako rejstříkový soud, podala návrh na změnu, kterým požadovala přemístit své sídlo do Itálie. Tento však přemístění sídla odmítl z důvodu, že dle práva platného v Maďarsku není možné, aby jakákoli obchodní společnost přemístila své sídlo do jiného členského státu, aniž by neztratila svůj osobní statut. V případě přemístění by musela projít v Maďarsku likvidací, a poté být znovu založena v Itálii²²⁷.

Cartesio se v této věci odvolala k příslušnému vrchnímu soudu v Maďarsku. Tento argumentoval rozhodnutím ve věci *Daily Mail*²²⁸, dle kterého svoboda usazování zaručená v právu EU „*nezahrnuje právo společnosti založené podle práva členského státu a zapsané v tomto členském státě na přemístění místa její ústřední správy, a tedy její hlavní provozovny, do jiného členského státu se zachováním její právní subjektivity a osobního statutu, pokud s tím příslušné orgány nesouhlasí*“.

V souvislosti s tímto bylo podáno k Soudnímu dvoru EU několik předběžných otázek i mimo rámec samotného přemístění obchodní společnosti do Itálie, přičemž pro účely této práce je stěžejní čtvrtá otázka, především týkající se použitelnosti práva při neexistenci harmonizace právních předpisů, dále zda se může maďarská společnost domáhat přemístění svého sídla na základě práva EU, a neslučitelnosti vnitrostátní právní úpravy s evropskou v případě rozdílů.

²²⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. prosince 2008, věc C-210/06. *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt.* In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

²²⁷ SYLLA, Michal. *Vývoj judikatury ESD v oblasti mezinárodního práva společností*. Právní rozhledy. 2008, č. 21. Str. 784. [cit. 2019-03-28]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

²²⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 27. září 1988, věc 81/87. *Daily Mail*.

Soudní dvůr EU se předmětnými otázkami vypořádal a ve výroku č. 4 rozsudku rozhodl tak, že „*Za současného stavu práva Společenství musí být články 43 ES (článek 49 SFEU) a 48 ES (článek 54 SFEU) vykládány tak, že nebrání právní úpravě členského státu, která nedovoluje společnosti založené podle vnitrostátního práva tohoto členského státu přemístit své sídlo do jiného členského státu a zároveň být považována i nadále za společnost, která se řídí vnitrostátním právem členského státu, podle jehož právní úpravy byla založena.*“

5.3.4. Vale²²⁹

Italská společnost VALE Costruzioni Srl (společnost s ručením omezeným) dne 3. února 2006 podala návrh na výmaz z italského obchodního rejstříku z důvodu přemístění sídla společnosti do Maďarska za účelem ukončení své činnosti v Itálii, přičemž by v této pokračovala v Maďarsku. Příslušný italský orgán vedoucí obchodní rejstřík tuto společnost pak dne 13. února 2006 vymazal.

Dne 14. listopadu 2006 pak příslušné orgány společnosti schválili stanovy společnosti VALE Építési kft (též společnost s ručením omezeným, avšak podle maďarského práva) (dále jen „**Společnost**“). Právní zástupce této Společnosti pak podal dne 14. ledna 2007 k příslušnému soudu v Budapešti návrh na zápis do obchodního rejstříku. Tento soud jakožto rozhodující v prvním stupni zápis odmítl, a proto Společnost využila opravného prostředku, přičemž odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Jako argument bylo uvedeno, že „*podle maďarské právní úpravy obchodních společností nemůže společnost založená a zapsaná v Itálii přemístit své sídlo do Maďarska a do obchodního rejstříku ji nelze zapsat navrženým způsobem*“, a dále uvedl, že „*podle platných maďarských právních předpisů (...) není možné uvést jako právní předchůdkyni společnost, která není maďarská.*“

²²⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. července 2012 věc C-378/10. VALE Építési kft. Věc C-378/10. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

V návaznosti na výše uvedené tedy Společnost podala kasační opravný prostředek k maďarskému nejvyššímu soudu s tím, aby byl proveden zápis do obchodního rejstříku a zrušeno zamítavé usnesení, o kterém společnost tvrdila, že porušuje články 49 a 54 SFEU, dále, že zamítavé usnesení pomíjí rozdíl mezi přeshraničním přemístěním sídla bez změny použitelného vnitrostátního práva a mezinárodní přeměnou, přičemž tento rozdíl uznal Soudní dvůr EU v rozsudku *Cartesio*.

Tento soud však také potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně a uvedl, že *„přemístění sídla společnosti založené podle práva jiného členského státu (...) spojené s opětovným založením společnosti podle maďarského práva, a uvedení její italské předchůdkyně, (...) nelze v maďarském právu považovat za přeměnu, jelikož se vnitrostátní ustanovení týkající se přeměn použijí pouze na vnitrostátní situace.“* Nicméně se tento soud zabíral i otázkou souladu maďarské právní úpravy se svobodou usazování a zdůraznil, že se jedná o jinou věc, než bylo *Cartesio*, avšak se rozhodl přerušit řízení a podat předběžné otázky k Soudnímu dvoru, a to především, zda je hostitelský stát v uvedeném případě povinen řídit se články 49 a 54 SFEU.

Soudní dvůr EU se s předloženými otázkami vypořádal tak, že svém rozsudku ze dne 12. července 2012 rozhodl, že články 49 a 54 SFEU je nutno vyložit způsobem, kterým zabraňují vnitrostátní právní úpravě jednotlivých členských států, jež obecně neumožňuje přeměnu společnosti založené podle právní úpravy jiného členského státu na společnost podle vnitrostátního práva dotyčného členského státu prostřednictvím založení uvedené Společnosti. A dále, že zásady rovnocennosti a efektivity brání tomu, aby členský stát v souvislosti s přeshraniční přeměnou odmítl zapsat tu obchodní společnost, která požádala o zápis své, doslova, právní předchůdkyně, pokud se takový údaj do příslušného rejstříku zapisuje, a dále zabraňují tomu, aby takový členský stát odmítl zohlednit dokumenty orgánů toho členského státu, ze kterého se Společnost přemísťuje.

5.3.5. Polbud²³⁰

Polská společnost Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o. (společnost s ručením omezeným), v likvidaci (dále jen „**Společnost**“), přemístila své sídlo do Lucemburska, přičemž v souvislosti s tímto změnila svou obchodní firmu na Consoil Geotechnik.

Polská právní úprava v zákoníku obchodních společností uvádí, že *„K zániku společnosti dochází výmazem společnosti z rejstříku po provedení likvidace“*, a v zákoně o mezinárodním právu soukromém dále uvádí, že *„Přemístěním sídla do jiného státu se právnická osoba podřizuje právu tohoto státu. Právní subjektivita podle předpisů dosavadního státu sídla se zachová, pokud to připouští právní úprava obou dotčených států. Přemístění sídla v rámci Evropského hospodářského prostoru nevede ke ztrátě právní subjektivity.“*

Jak uvedeno výše, Společnost se rozhodla přemístit své sídlo do Lucemburska, přičemž o tomto rozhodla dne 30. září 2011, a to v souladu s polskou právní úpravou. S ohledem na výše uvedené proto dne 19. října 2011 podala k příslušnému rejstříkovému soudu návrh na vstup Společnosti do likvidace a dne 26. října 2011 byl tento vstup do příslušného rejstříku zapsán a jmenován likvidátor.

Dne 28. května 2013 přijala valná hromada již lucemburské společnosti rozhodnutí, kterým bylo provedeno rozhodnutí ze dne 30. září 2011 a sídlo společnosti Polbud bylo přemístěno do Lucemburska s cílem podřídít se lucemburskému právu, bez ztráty právní subjektivity. Toto přemístění nabylo účinnosti dne 28. května 2013, čímž bylo sídlo Společnosti přemístěno do Lucemburska a došlo ke změně obchodní firmy Společnosti na Consoil Geotechnik.

Následně Společnost podala návrh na výmaz z polského obchodního rejstříku s odůvodněním, že sídlo Společnosti bylo přemístěno do Lucemburska. Společnost byla

²³⁰ Rozsudek soudního dvora Evropské Unie ze dne 27. října 2017, věc C-106/16. *Polbud – Wykonawstwo sp. z o. o.* In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

vyzvána k doplnění dokladů v souvislosti s likvidací, které Společnost nepovažovala za nutné předložit, neboť nebyla zrušena, nýbrž přemístěna. A z tohoto důvodu rejstříkový soud návrh zamítl. Společnost podala žalobu, která se nesetkala s úspěchem, a proto podala odvolání, které se též nesetkalo s úspěchem. Proto podala kasační opravný prostředek k polskému Nejvyššímu soudu, kde mimo jiné tvrdila, že dodržení podmínek likvidace stanovených polským právem z důvodu, že neztratila svoji subjektivitu, nebylo možné.

Nejvyšší soud podotkl, že likvidace je zaměřena na ukončení právní existence společnosti a jsou s ní spojeny určité povinnosti. Nicméně Společnost ve své právní existenci pokračuje, avšak na území jiného členského státu, a proto si Nejvyšší soud kladl otázku, zda zjištění o reinkorporaci Společnosti na základě rozhodnutí valné hromady a zápis do rejstříku cílového členského státu lze uplatnit vůči členskému státu původu, navzdory likvidaci, která probíhá v původním státě.

Z výše uvedených důvodů tedy polský Nejvyšší soud přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru EU celkem tři otázky, přičemž se domnívám, že stěžejní je právě ta první, kterou se Nejvyšší soud táže, zda *„brání články 49 a 54 SFEU tomu, aby členský stát, ve kterém byla založena obchodní společnost, uplatnil předpisy vnitrostátního práva podmiňující výmaz z obchodního rejstříku zrušením společnosti po provedení likvidace, pokud byla tato společnost reinkorporována v jiném členském státě na základě rozhodnutí společníků o zachování právní subjektivity získané v členském státě založení?“*

Nejprve se musel Soudní dvůr EU vypořádat s polským právem, neboť jak uvedeno výše, polský zákon o mezinárodním právu soukromém sice umožňuje přemístit sídlo polské společnosti do jiného členského státu bez ztráty právní subjektivity, avšak dle polského obchodního zákoníku *„vede rozhodnutí společníků o přemístění sídla do jiného členského státu, než je Polská republika, (...) ke zrušení společnosti po provedení likvidace (...) nedojde-li k likvidaci, nemůže být proveden výmaz společnosti, která si přeje přemístit své sídlo do jiného členského státu, než je Polská republika, z obchodního rejstříku.“*

V souvislosti s tímto Soudní dvůr uvedl, že požadavek na likvidaci společnosti může bránit přeshraniční přeměně dotyčné společnosti, což představuje omezení svobody usazování. Navíc obecná povinnost provést likvidaci je nepřiměřená.

S ohledem na výše uvedené je třeba odpovědět tak, že články 49 a 54 SFEU je nutno vykládat tak, aby bylo jasné, že tyto články zabraňují takové právní úpravě členského státu, která přemístění statutárního sídla společnosti založené podle práva jednoho členského státu (Polsko) na území jiného členského státu (Lucembursko), za účelem její přeměny, jež byla provedena v souladu s podmínkami uloženými právními předpisy tohoto jiného členského státu (Lucembursko), na společnost podle práva posledně zmíněného členského státu, podmiňuje likvidací prvně zmíněné společnosti.

Ve zkratce z výše uvedeného vyplývá, že články 49 a 54 SFEU zabraňují takové úpravě členských států, které přemístění sídla obchodní společnosti do jiného členského státu podmiňují likvidací.

A dále rozhodl, že články 49 a 54 SFEU je třeba vykládat tak, že svoboda usazování se vztahuje na přemístění sídla společnosti, která je založená podle práva jednoho členského státu (Polsko), na území jiného členského státu (Lucembursko), za účelem její přeměny, jež byla provedena v souladu s podmínkami uloženými právními předpisy tohoto jiného členského státu (Lucembursko), na společnost podle práva posledně zmíněného členského státu, aniž došlo k přemístění skutečného sídla uvedené společnosti.

Výše uvedeným tedy Soudní dvůr Evropské unie potvrdil obchodním společnostem právo na přeshraniční přeměny založených na článku 49 SFEU. Dále Soudní dvůr uvedl, že na základě svobody usazování je možné přemístit statutární sídlo do jiného členského státu bez toho, aniž by v něm vykonával jakoukoli hospodářskou činnost. Soudní dvůr v tak v této věci, v souvislosti s absencí unijních předpisů

týkajících se přemístění sídla do jiného členského státu, která nutí zkoumat každý jeden případ, objasnil kontext přeshraničních přeměn²³¹.

²³¹ MIŠŮR, Peter. 2018, op. cit. str. 227.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popisně analytickou metodou pojednat o tématech, jež samy o sobě vyplývají z názvu této diplomové práce, to znamená o otázkách práva obchodních společností v mezinárodním právu soukromém.

Nejprve jsem se pokusil vymezit, čím pojem mezinárodní právo soukromé je, a dále ho zařadit v systému práva a popsat jeho vztah s českým právním řádem. V návaznosti na v předchozí větě uvedené jsem obsáhl i pojem evropského mezinárodního práva soukromého, neboť v souvislosti se členstvím České republiky v Evropské unii, kdy má právo Evropské unie ve spoustě případech přednost před jednotlivými vnitrostátními právními úpravami členských států Evropské unie, je i toto moderní právní odvětví stěžejní nejen pro účely této práce.

Dále jsem pokračoval vymezením termínu obchodní společnost, a to jak z pohledu českého právního řádu, tak z pohledu práva unijního. Shrnu-li poznatky v kapitole obchodních společností uvedené, kdy pojem obchodní společnost dle autorů důvodové zprávy není nutné uvádět v zákoně, lze obchodní společnost definovat jako právnickou osobu založenou za účelem podnikání, tedy za účelem vytváření zisku, přičemž dotyčná právnická osoba musí být korporací obsaženou v Zákoně o obchodních korporacích. Právní úprava Evropské unie též termín obchodní společnost nevymezuje. Nicméně ve Smlouvě o fungování Evropské unie hovoří o společnostech, přičemž těmito se nerozumí pouze společnosti a družstva založené podle obchodního a občanského práva jednotlivých členských států, ale i právnické osoby veřejného či soukromého práva vyjma neziskových organizací. Společnosti, tedy jejich nadnárodní formy upravuje právo Evropské unie prostřednictvím jednotlivých nařízení.

U společností jsem zůstal a probral se jejich osobním statutem, státní příslušností a uznáním. A k tomu uvedl i tři základní principy určující osobní statut obchodních společností. Mám za to, že teorie sídla je, alespoň na území Evropské unie, překonanou, neboť v souvislosti se svobodou usazování nemá dle mého názoru v jednotlivých právních řádech své místo.

V souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla obchodní společnosti mě především překvapila nejednotná právní úprava a rozdílné názory jednotlivých komentátorů. Především jsem nepochopil úpravu přeshraničního přemístění sídla v Občanském zákoníku, když ucelená právní úprava je obsažena v Zákoně o přeměnách. Domnívám se, že u ustanovení Občanského zákoníku týkajících se sídla by pouze postačil odkaz, že přeshraniční přemístění sídla je upraveno ve zvláštním zákoně. Navíc oba zákony o tomto institutu hovoří jinak, když jeden ho označuje za přeměnu a druhý nikoliv.

Dále jsem se zabýval přeshraničním přemístěním sídla v rámci prostoru Evropské unie. Institut takového přemístění sídla souvisí především se svobodou usazování. Nicméně právní úprava není sjednocena, tudíž na úrovni jednotlivých států probíhají v souvislosti s takovými přemístěními spory o to, zda je možné sídlo přemístit, či nikoliv. Právní úprava je, nejen, dle mého názoru v tomto smyslu nedostačující a obsahuje spoustu mezer, z nichž pak vyvstávají výše uvedené spory. Tyto mezery v souvislosti se svobodou usazování jsou pak řešeny prostřednictvím judikatury Soudního dvora Evropské unie, přičemž už několik let probíhá snaha o přijetí směrnice, která by přeshraniční migraci lépe definovala a úpravu tohoto institutu harmonizovala.

S ohledem na vše v této diplomové práci uvedené, a dle literatury, jež jsem k vypracování této práce použil, nelze na všechny otázky kladené v rámci práva společností obsáhnout všechny odpovědi, neboť je toto téma natolik širokým a v některých případech i nesrozumitelným, na jehož některé otázky lze dle mého názoru hledět i z několika úhlů pohledů. Nicméně toto téma považuji za velice zajímavé a aktuální, protože právě obchodní společnosti jsou těmi, kdo v dnešním světě udává trendy v rámci právní úpravy a jednotlivé státy se snaží v souvislosti s dnešním dynamickým vývojem přizpůsobit jejich potřebám.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy (včetně důvodových zpráv):

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Důvodová zpráva k zákonu č. 355/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Listina základních práv EU.

Nářízení Rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti.

Směrnice Rady č. 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců.

Literatura

BASEDOW, Jürgen; RÜHL, Giesela; FERRARI, Franco; ASENSIO; Pedro de MIGUEL. *Encyclopedia of private international law. Volume 2*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2017. ISBN 978-1782547228.

BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-528-2.

ČERNÁ, Stanislava; ŠTENGLOVÁ, Ivana; PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv. *Právo obchodních korporací*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Evropské právo společností*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2004. ISBN 80-7273-110-6.

DĚDIČ, Jan; ČECH, Petr. *Evropská (akciová) společnost*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON. 2006. ISBN 80-7273-133-5.

DĚDIČ, Jan a kolektiv. *Přeměny obchodních společností a družstev pro podnikatelskou praxi. Praktická příručka pro přípravu a schvalování přeměn*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2012. ISBN 978-80-7273-170-1.

DICEY, Albert Venn, J. H. C. MORRIS, Lawrence COLLINS, J. D. MCCLEAN a M. MANN, *Dicey and Morris on the conflict of laws*. 13th ed. London: Sweet & Maxwell, 2000. ISBN 9780421661400.

DVOŘÁK, Tomáš. *Přeměny obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-803-1.

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník* [online]. 3., podstatně rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-108-3.

KUČERA, Zdeněk; PAUKEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav a kolektiv. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0.

LAVICKÝ, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*., 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-504-6.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. 1. vydání. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy. 1998. ISBN 80-7184-598-1.

RAMMELOO, Stephan. *Corporations in private international law. A European perspective*. Oxford: Oxford university press. 2001. ISBN 0-19-829925-7.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2014. ISBN 978-80-7478-369-2.

TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges. 2017. ISBN 978-80-7502-184-7.

Odborné články

Advokátní kancelář RENTSCH s.r.o. *Přeshraniční přemístění sídla do České republiky v novém světle*. 2017. [cit. 2019-03-22] Dostupné on-line z:

<http://www.rentsch.cz/index.php/cz/novinky/novinky/preshranicni-premisteni-sidla-do-ceske-republiky-v-novem-svetle>

BRODEC, Jan. *Osobní statut obchodní společnosti v kontextu přeshraničního přemístění sídla*. Obchodněprávní revue. 2016, č. 10. Str. 273. [cit. 2019-02-22]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

DĚDIČ, Jan. *Novinky v právní úpravě přeměn obchodních společností a družstev*. Obchodněprávní revue. 2012, č. 1. Str. 9. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

DOULA, Sufjan. *Osobní statut právnických osob v mezinárodním právu soukromém z globálního hlediska*. Právní prostor.cz. 2015. [cit. 2019-05-15]. Dostupné on-line z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/osobni-statut-pravnicky-ch-osob-v-mezinarodnim-pravu-soukromem-z-globalniho-hlediska>.

EBKE, Werner F. *The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws*. 2002. THE INTERNATIONAL LAWYER. Vol. 36. No. 3. Str. 1015. [cit. 2019-05-15]. Dostupné on-line z: www.heinonline.org.

LORENČÍK, Jiří. *Založení evropské společnosti*. Ad Notam. 2012, č. 5. Str. 3. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

MARŠÍČKOVÁ, Linda. *Svoboda pohybu společností v EU: Jak to bude dál?* 2013. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: https://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/2081_svoboda-pohybu-spolecnosti-v-eu-jak-to-bude-dal.

MIŠŮR, Peter. *Harmonizace právního rámce pro přeshraniční přeměny, fúze a rozdělení společností*. Obchodněprávní revue. 2018, č. 7-8. Str. 227. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

NĚMEČEK, Pavel; HÁJKOVÁ, Zuzana. *Evropská komise chce zjednodušit, zrychlit a zlevnit stěhování společností přes hranice*. EU Právní novinky. 2018, č. 2. Str. 12. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

NOVOTNÝ, Petr. *Osobní statut obchodní společnosti*. EPRAVO.CZ. 2006. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/osobni-statut-obchodnich-spolecnosti-41447.html>.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Kolizněprávní úprava obchodních společností*. Právní rozhledy. 2005, č. 7. Str. 244. [cit. 2019-02-15]. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

PELLE, Philippe. *Companies Crossing Borders within Europe*. Utrecht Law Review. 2008. Volume 4, issue 1. Str. 9. [cit. 2019-05-25]. Dostupné on-line z: www.heinonline.org.

SALAČ, Jaroslav; DOLEŽIL, Tomáš. *Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností*. Právní rozhledy. 2003, č. 5. Str. 224. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

SIROTKOVÁ, Jana. *Organizační struktura evropské společnosti*. EPRAVO.CZ. 2015. [cit. 2019-02-16] Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/organizacni-struktura-evropske-spolecnosti-49103.html>.

SYLLA, Michal. *Vývoj judikatury ESD v oblasti mezinárodního práva společností*. Právní rozhledy. 2008, č. 21. Str. 784. Dostupné on-line z: www.beck-online.cz.

VAGTS, Detlev F.; WAELDE, Thomas. *The Societas Europaea: A Future Option for U.S. Corporations?* The Business Lawyer. Vol. 29. 1974. Str. 825. [cit. 2019-05-19]. Dostupné on-line z: www.heinonline.org.

VITOUŠ, Daniel; MAJERKOVÁ, Monika. *Zkušenost s praktickým fungováním evropské společnosti v českém právním řádu*. EPRAVO.CZ. 2017. [cit. 2019-03-10]. Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zkusenost-praktickym-fungovanim-evropske-spolecnosti-v-ceskem-pravnim-radu-106050.html>.

End of The Real Seat Theory. LawTeacher.net. 2018. [cit. 2019-05-22]. Dostupné on-line z: <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/european-law/end-of-the-real-seat-theory.php>.

Judikatura

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62. *Van Gend en Loos*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. února 1963 ve věci 26/62. *Costa v. E.N.E.L.* In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-01-10]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. prosince 2008, věc C-210/06. *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. listopadu 2002, věc C-208/00. *Überseering BV*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: curia.europa.eu.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. března 1999, věc C-212/97. *Centros Ltd. vs. Dánské generální ředitelství obchodu a společnosti*. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 12. července 2012 věc C-378/10. *VALE Építési kft.* Věc C-378/10. In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

Rozsudek soudního dvora Evropské Unie ze dne 27. října 2017, věc C-106/16. *Polbud – Wykonawstwo sp. z o. o.* In: Soudní dvůr Evropské unie [elektronická sbírka rozhodnutí]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné on-line z: curia.europa.eu.

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce si kladla za cíl provést analýzu obchodních společností v mezinárodním právu soukromém a v evropském mezinárodním právu soukromém v souvislosti s přeshraničním přemístěním sídla obchodních společností, a to pohledem především české a evropské právní úpravy.

Předkládaná práce obsahuje celkem pět na sebe navazujících kapitol, přičemž hned ta první se zabývá obecným vymezením mezinárodního práva soukromého jakožto právního odvětví včetně jeho vývoje a jeho ukotvení v českém právním řádu. Dále se zabývá evropským mezinárodním právem soukromým, soustavou jeho norem a jejich promítnutím do českého právního řádu v souvislosti s aplikační předností evropských norem před českými právními normami.

Další, tedy druhá kapitola obsahuje obecný úvod do problematiky definice termínu obchodní společnosti, přičemž tento termín je podroben právní analýze v českém právním řádu, především v souvislosti s platnou právní úpravou. Termín obchodní společnost byl dále vymezen i z pohledu právní úpravy Evropské unie, jež vychází z primárního práva a na něj navazujícího práva sekundárního upravujícího nadnárodní formy společností. V této souvislosti byla obsažena i jedna z těchto nadnárodních forem, konkrétně Societas Europaea, tedy evropská společnost.

V návaznosti na definici společností bylo nutné vymežit i jejich osobní statut, státní příslušnost a uznání takových společností. A dále uvést i metody určování osobního statutu společností, a to princip inkorporační a princip teorie sídla jakožto dvě nejvíce užívané metody v jednotlivých právních řádech.

Vzhledem k tomu, že byl definován pojem (evropského) mezinárodního práva soukromého, obchodních společností i jejich uznání, bylo nutné dojít k přeshraničnímu přemístění sídla obchodní společnosti, a to nejprve dle českých právních norem. Úprava tohoto institutu je obsažena v celkem třech českých právních předpisech. Následující evropská úprava přeshraničního přemístění sídla je vymezením svobody usazování

zaručené primárním unijním právem a přeshraničním přemístěním sídla evropské společnosti, a dále budoucích návrhů spojených s touto problematikou.

S ohledem na evropskou právní úpravu bylo nutné uvést i judikaturu Soudního dvora Evropské unie. V této práci je stručně uveden pouze krátký výčet rozhodnutí, avšak poslední uvedené rozhodnutí je rozebráno podrobněji.

Závěr této práce je zhodnocením toho, čím se práce zabývala včetně autorových poznatků v rámci jednotlivých kapitol.

Abstract

The aim of this thesis was to analyze companies with regard to private international law and European private international law in relation to the cross-border relocation of the registered office of companies; mainly, from the point of view of the Czech and European legal regulations.

The submitted thesis consists of five consecutive chapters. The first chapter concerns itself with the general definition of private international law as a legal branch, as well as with its development and anchoring in the Czech Republic's legal system. Furthermore, it explains European private international law, its body of rules and their projection in the Czech legal system with regard to the primacy principle of European laws over the Czech Republic's body of rules.

The next chapter consists of a general introduction into the issue of defining the term company in which case it is submitted to legal analysis within the Czech Republic's legal system, primarily in connection with the valid legislation. The term company is also explained from the point of view of the European legislation, which is based on the primary legislation and the secondary legislation that defines the forms of supranational companies. In connection with this we also include one of the forms of a supranational company, namely *Societas Europaea*, or European Society.

Following the definition of the term company it was also necessary to determine its personal statute, its nationality and the recognition of such companies. Next we had to state the methods of defining the personal statute of a company, namely the incorporation principal and the real seat principle which are the two predominantly used methods in individual legal systems.

Given that the terms (European) private international law, companies and their recognition have been defined, it was necessary to get to the cross-boarder relocation of a registered office of a company, firstly in accordance with the Czech legislature. The rules of this institute are contained in a total of three Czech legislations. The following

European regulation of the cross-border relocation of a registered office of a European company defines the freedom of establishment, guaranteed by primary EU law, and the cross-border relocation of a registered office of a European company, as well as future proposals related to this issue.

With regard to European legislature it was necessary to include the case law of the Court of Justice of the European Union. This thesis mentions a brief list of decisions made by the Court, although the later mentioned decision is examined in more detail.

The conclusion of this thesis consists of a summary of the information it contains, including the author's findings within individual chapters.

Klíčová slova / Key words

Mezinárodní právo soukromé. Evropské právo. Společnost. Přeshraniční přeměna společnosti.

International private law. European law. Company. Cross-border conversion of a company.